

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra filozofie a společenských věd

**Příprava na výuku základů společenských věd
prostřednictvím moderních didaktických přístupů**

Diplomová práce

Autorka: Zdeňka Pavlišová
Studijní program: Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Český jazyk a literatura
Základy společenských věd
Vedoucí práce: Mgr. Hana Šebestová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 15. 6. 2016

.....
Zdeňka Pavlišová

Anotace

PAVLIŠOVÁ, Zdeňka. *Příprava na výuku základů společenských věd prostřednictvím moderních didaktických přístupů*. Hradec Králové : Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 69 s. Diplomová práce.

Práce je zaměřena na využití nabytých teoretických poznatků z předmětu didaktika základů společenských věd v prostředí reálného vyučování. Cílem je předložit sadu kompletně připravených vyučovacích jednotek předmětu základy společenských věd v rozsahu jednoho čtvrtletí školního roku a v kritické reflexi posoudit přínosy a limity moderních didaktických přístupů ve výuce.

Teoretická část se zabývá místem vybraných moderních didaktických přístupů v souvislosti s kurikulární reformou.

Praktická část je zaměřena na tvorbu příprav na výuku tak, aby došlo jejich realizací k naplnění tematického plánu ve stanoveném rozsahu za použití moderních didaktických přístupů. Přípravy budou zrealizovány na vybraném typu střední školy. Práce si klade za cíl podat rozsáhlou reflexi pedagogovy činnosti vzhledem k realizovanému vyučovacímu záměru.

Klíčová slova:

Aktivizační metody

Reflexe

Výuka

Anotation

PAVLIŠOVÁ, Zdeňka. *A preparation for the teaching of the Basics of Social Sciences by way of modern didactic approaches*. Hradec Králové : Pedagogical faculty University of Hradec Králové, 2015. 69 p. Diploma Thesis.

The Thesis is focused on a use of gained theoretical knowledge from the Basics of Social Sciences subject in a real teaching environment. The aim is to propound a set of completely prepared teaching units of the Basics of Social Sciences subject in the range of one half of a term and to review the benefits and the limits of modern didactic approaches in teaching in a critical reflection.

The theoretical part deals with a place of selected modern didactic approaches in relation to a curriculum reform.

The practical part is focused on making preparations for teaching so that through their implementation would come to a fulfilment of the thematic plan in a given range by using modern didactic approaches. The preparations will be put into practice in a chosen type of a secondary school. The Thesis aims to give an extensive reflection of a pedagogue's activity relating to the teaching intention.

Key words:

Activating methods

Reflection

Teaching

Poděkování

Děkuji Mgr. Haně Šebestové za odborné a trpělivé vedení plné cenných rad a připomínek, které mi poskytla při vypracování diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Aktivizační metody jako jeden z moderních didaktických přístupů.....	11
2 Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání 65-42-M/01 Hotelnictví	14
2.1 Charakteristika oblasti Společenskovedního vzdělávání.....	14
2.2 Odraz Rámcového vzdělávacího programu ve Školním vzdělávacím programu.....	16
PRAKTICKÁ ČÁST.....	20
3 Metodologie výzkumu	21
3.1 Sběr dat	21
3.2 Způsob analýzy:.....	21
4 Vlastní analýza.....	22
4.1 Analýza vyučovací jednotky č. 1 Politika a politická ideologie.....	22
4.1.1 Část přípravná	22
4.1.2 Část reflexe.....	24
4.2 Analýza vyučovací jednotky č. 2 Politika a politická ideologie.....	26
4.2.1 Část přípravná	26
4.2.2 Část reflexe.....	28
4.3 Analýza vyučovací jednotky č. 3 Základní hodnoty a principy demokracie.....	30
4.3.1 Část přípravná	30
4.3.2 Část reflexe.....	32
4.4 Analýza vyučovací jednotky č. 4 Demokracie přímá a nepřímá.....	34
4.4.1 Část přípravná	34
4.4.2 Část reflexe.....	36
4.5 Analýza vyučovací jednotky č. 5 Občanská společnost; Občanská participace.....	38
4.5.1 Část přípravná	38

4.5.2	Část reflexe.....	39
4.6	Analýza vyučovací jednotky č. 6 Občanská společnost; Občanská participace.....	41
4.6.1	Část přípravná	41
4.6.2	Část reflexe.....	43
4.7	Analýza vyučovací jednotky č. 7 Občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití	44
4.7.1	Část přípravná	44
4.7.2	Část reflexe.....	46
4.8	Analýza vyučovací jednotky č. 8 Občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití	47
4.8.1	Část přípravná	47
4.8.2	Část reflexe.....	49
4.9	Analýza vyučovací jednotky č. 9 Lidská práva, jejich obhajování, veřejný ochránce práv, práva dětí	50
4.9.1	Část přípravná	50
4.9.2	Část reflexe.....	52
5	Diskuze	55
5.1	Souvislosti s výukou.....	55
5.2	Student se stává učitelem.....	55
5.3	Plánování výuky základů společenských věd.....	59
5.4	Interakce se studenty	62
5.5	Záměry pro budoucí učitelskou praxi	62
5.6	Moderní didaktické přístupy.....	64
	ZÁVĚR.....	66
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
	SEZNAM TABULEK.....	70
	SEZNAM PŘÍLOH	71

ÚVOD

Jak plyne z názvu diplomové práce, záměrem bádání je rozbor realizace příprav na výuku základů společenských věd prostřednictvím moderních didaktických metod. Volbou tohoto tématu navazuji na osobní potřebu pokračovat ve výzkumu aktivizačních výukových metod, kterými jsem se opakovaně zabývala během své profesní přípravy na vysoké škole. I přesto, že téma vychází z mých individuálních zájmů, věřím, že budou výsledky mých zjištění přínosné i dalším studentům pedagogické fakulty, zejména při rozšiřování didaktických obzorů.

Z hlediska struktury je práce rozdělena do dvou částí. V teoretické části se budu orientovat na úvod do problematiky aktivizačních metod, rámcových vzdělávacích programů a školního vzdělávacího programu hotelové školy, na níž v současné době vyučuji. Těžiště práce tkví v praktické části, kde se zaměřím na rozbor příprav a následných realizací tolika výukových jednotek občanské výchovy, kolik mi umožní běžný školní provoz odučit v rámci čtvrtletního klasifikačního období u vybrané třídy. Součástí praktické části bude oddíl nazvaný Diskuze, jehož cílem je podat rozsáhlou reflexi dosavadní pedagogické činnosti mé osoby v roli začínajícího učitele.

V devadesátých letech 20. století odstartovala v českém školním systému tzv. kurikulární reforma, jejímž cílem bylo reagovat na potřebu změn národního vzdělávání v souvislosti se společenskými změnami probíhajícími v rámci celého gramotného světa. Z otázek týkajících se především faktografického obsahu a množství látky, byla zaměřena pozornost na otázky týkající se zejména takového způsobu vyučování, který by připravil jedince na život v budoucím světě. Nejen z odborných kruhů, ale i z masmédií je často upozorňováno na fakt, že současní studenti si mohou být téměř jisti tím, že budou nuceni během života několikrát změnit obor svého zaměstnání. S touto predikcí souvisí idea, že by měli školní lavice opouštět takoví studenti, kteří jsou připraveni na celoživotní sebevzdělávání. „*Dnešní člověk musí být připraven na to, že získané informace se mohou měnit, že naše schopnosti a dovednosti musí být neustále rozvíjeny dle nároků budoucího poznání a že nejde ani tak o znalost informace, ale o schopnost s nimi pracovat, pochopit širší souvislosti a celkový kontext daných problémů.*“ (Pavlišová, 2013, str. 9).

Souhrn požadavků na změny českého způsobu vyučování můžeme najít v Rámcových vzdělávacích programech, jež jsou jedním z výstupů výše zmíněné kurikulární reformy. RVP pedagogům doporučuje využívat takové moderní didaktické prostředky, které kladou větší

důraz na aktivizaci žáků v procesu učení. Tento požadavek podporuje využívání celé škály forem a metod výuky a celé řady inovativních¹ didaktických pomůcek. V rámci profesní přípravy jsem se zajímala především o využití aktivizačních metod v procesu výuky základů společenských věd. Svůj zájem jsem prohlubovala nejen využitím těchto metod při výuce na pedagogických praxích, ale také teoreticky. Při předcházejícím magisterském studiu v aprobační kombinaci Základy společenských věd a Výtvarná výchova jsem aktivizační metody zkoumala při psaní diplomové práce na téma *Videostudie didaktických aspektů společenskovědního vzdělávání*.

V současné době se připravuji na nástup do zaměstnání na plný pracovní úvazek a ráda bych své dosavadní poznatky o aktivizačních metodách doplnila o poznatky vycházející z vlastní reálné pedagogické praxe. Práce si klade za cíl podat rozsáhlou reflexi výkonu pedagogického povolání u začínajícího učitele, který se snaží uplatňovat ve své výuce moderní didaktické přístupy. Předpokládám, že se při analýze dotknu širšího spektra moderních didaktických přístupů, ale za hlavní předmět zkoumání jsem si zvolila aktivizační metody.

Součástí práce je také snaha popsat přínosy a případné meze, které má vysokoškolské vzdělávání na Univerzitě Hradec Králové v profesní přípravě budoucích pedagogů. Cílem této části práce není podat výčet kladů a záporů pregraduální přípravy studentů pedagogické fakulty, ale možnost otevřít prostor pro diskusi nad vzděláváním budoucích učitelů v souvislosti se zamyšlením nad vlastním pocitem připravenosti na výkon pedagogické profese. Zpětnou vazbu vnímám jako pozitivní jev, ať už se týká jedince či instituce.

¹ V posledních letech jsou těmito pomůckami myšleny zejména různé digitální technologie.

TEORETICKÁ ČÁST

1 AKTIVIZAČNÍ METODY JAKO JEDEN Z MODERNÍCH DIDAKTICKÝCH PŘÍSTUPŮ

Oblast moderních didaktických přístupů je rozsáhlá, a proto si nekladu za cíl pojmout její celý obsah. Okruh mého zájmu zasahuje především aktivizační metody, kterým jsem se během studia na vysoké škole věnovala nejen v rámci obecné a oborové didaktiky, ale i z vlastní iniciativy. Nadšení pro tyto metody jsem získala proto, že se domnívám, že mají obrovský potenciál pro rozvoj klíčových kompetencí u žáka a zároveň vybízejí pedagoga k neustálé kreativitě, čímž se výuka nestává pro pedagoga jednotvárná.

Při vymezení pojmu aktivizační metoda nalezneme velké množství definic. Dovolím si tvrdit, že co autor, to vlastní definice. I přesto, že se v literatuře setkáme s mnoha vymezeními, jádro pojmosloví zůstane vždy obdobné a zahrnuje pojmy jako např. nutnost vlastní aktivity žáků, orientace na žáka, aktivaci jedincova myšlení a další. Základním principem aktivizačních metod je aktivní učení, které Sitná (2009, s. 9) definuje jako: „...*postupy a procesy, pomocí kterých žák (učící se jedinec) přijímá s aktivním přičiněním informace a na jejich základě si vytváří své vlastní úsudky. Tyto informace zpracovává a poté začleňuje do systému svých znalostí, dovedností a postojů.*“ Relativně komplexní definici aktivizačních metod podávají autoři Zormanová a Pecina, kteří se na základě vlastních zkušeností a komparace definic pojmu od jiných autorů pokusili sestavit vlastní vyčerpávající vymezení pojmu. Ve svém pojmosloví vycházejí z objasnění slova aktivita a tvrdí, že: „...*aktivitu žáků lze chápat jako jakoukoliv učební aktivitu žáků zaměřenou na osvojování nových vědomostí, dovedností, návyků, postojů, ale také na rozvoj formativních stránek osobnosti žáka, jako je myšlení, představivost, fantazie, tvůrčí schopnosti a komunikační schopnosti. V jakém rozsahu a na jaké úrovni budou tyto složky naplňovány, se odvíjí od úrovně a zaměřenosti aktivní práce žáků*“ (Zormanová, Pecina, 2009, s. 24).

Mnoho autorů se zabývá dělením² aktivizačních metod do skupin podle nejrůznějších kritérií, existuje celá škála názvů daných metod, ale přitom neexistuje v žádné publikaci

² Maňák a Švec (2003) dělí aktivizační metody na diskuzní, heuristické, řešení problémů, situační, inscenační a didaktické hry. Kasíková (2010, s. 51 – 51) rozlišuje metody: „*diskuze, řešení problému, práce na produktu, simulace a rolové hry.*“ Sitná dělí metody pouze do kategorie základní skupinové metody a další skupinové metody, což rozlišuje na základě četnosti užívání daných metod. Zajímavé je, že za aktivizační metodu považuje jen ty metody, které jsou skupinové. Nejrozsáhlejší dělení aktivizačních metod, se kterým jsem se setkala, předkládají autoři Grecmanová, Urbanovská a Novotný, kteří za ně považují: metody přímého přenosu a přímého sdělování poznatků, metody zprostředkovaného přenosu poznatků názorem, metody heuristického charakteru – metody problémové, metody samostatné práce a autodidaktické metody, metody bezděčného učení

takový postup realizace oněch metod, která by vedla za každých okolností k úspěchu, tedy k naplnění výchovně-vzdělávacích cílů. Zde se naskytuje otázka, zda je možné popsat dostatečně výstižný a funkční postup realizace zvolené aktivizační metody. Osobně se domnívám, že to možné není, protože při realizaci jakékoliv výukové metody hraje roli celá řada nejrůznějších psychosociálních aspektů³, které není vždy možné ovlivnit do takové míry, aby bylo možné zajistit stoprocentní podmínky pro realizaci hladkého průběhu výuky. Práci s aktivizačními metodami vnímám jako jakousi hru, v níž učitel vybírá ze sady určitých prvků, z nichž tvoří pravidla, průběh a výsledek hry. Záleží tedy na tom, jak je vyučující schopen naložit se svou přípravou v aktuálních podmínkách.

Otázka aktivizačních výukových metod je v dnešní době v pedagogickém prostředí velmi skloňovaná především v oblasti jejich přínosů a limitů. Během svých bádání jsem dospěla k závěru, že kolem těchto metod existuje jakási nafouknutá bublina plná kladů a záporů. Část odborné veřejnosti tyto metody vyzdvihuje pro jejich přínosy⁴ ve výuce, část uživatelů je odsuzuje za jejich nedostatky⁵. Detailním zkoumáním aktivizačních metod jsem se zabývala v předchozí diplomové práci. Výzkumnou metodou videostudie⁶ jsem dospěla k závěru, že: *„...aktivizační výukové metody jsou vhodným prostředkem k rozvoji klíčových kompetencí u žáků. I přesto, že mají aktivizační metody velký výchovně-vzdělávací potenciál, nedaří se jejich zařazení do výuky tak, aby bylo tohoto potenciálu využito směrem k naplňování cílů výuky. Při aplikaci aktivizačních metod dochází mnohdy k nefunkčnímu způsobu jejich realizace, čímž se výuka jeví jako neefektivní, nesystematická a neúčelná. Domnívám se, že tyto jevy nejsou problémem aktivizačních metod jako takových, ale způsobu jejich aplikace a nedostatečného pochopení jejich technologie ze strany vyučujícího.“* (Pavlišová, 2015, s. 9). Jak vyplývá z výše uvedeného, funkčnost aktivizačních metod závisí na kognitivně-organizačních schopnostech vyučujícího. Autoři Kotrba a Lacina vidí funkční

a specifické metody rozvíjející individuální perspektivy a současné společenské požadavky (metody rozvíjející samostatnost, odpovědnost, tvořivost, kritické myšlení a kooperaci).

³ Tato problematika je v poslední době velmi rozvíjena v rámci oboru psychodidaktika. Autoři Škoda a Doulik se přiklání v definování pojmu *psychodidaktika* tak, jak jej vymezil *Pedagogický slovník*: „jako novou interdisciplinární teorii propojující přístupy a poznatky obecné didaktiky, psychologie učení, kognitivní psychologie vědění a dalších odvětví. Její podstatou je poznání, že vzdělávací procesy (nejen ve školním prostředí) je nutno vysvětlovat též z psychologických zřetelů.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 192 In Škoda, Doulik, 2011, s. 8).

⁴ Touto otázkou se zabývají například autoři Grecmanová, Urbanovská, Novotný, kteří vyzdvihují rozvoj kritického myšlení, samostatnosti, odpovědnosti, tvořivosti a kooperace, které dle nich aktivizační metody přinášejí. Jako další pozitivum uvádí odborná literatura zatraktivnění výuky, větší podíl na průběhu výuky, větší míra aktivity, zlepšení schopnosti pohybovat se v interpersonálních vztazích ad.

⁵ Časová a organizační náročnost provedení, nejasné hranice, pasivita některých žáků, náročnost na přípravu ze strany vyučujícího ad.

⁶ „...výzkum výuky založený na analýze videozáznamu. Videostudie představuje komplexní metodologický postup, v jehož rámci se může uplatnit celá řada různých metod a technik sběru a analýzy videodat.“ (Janík, Miková, 2006, s. 13).

model využívání aktivizačních metod v jejich včlenění do klasických forem a metod výuky. V tabulce č. 1 uvádím srovnání výhod a nevýhod obou výukových přístupů.

Tab. č. 1

Faktory	Forma výuky		
	Klasická	Aktivizační	Kombinace obou metod
Čas potřebný na přípravu výuky	Nízká náročnost	Vysoká náročnost	Střední náročnost
Didaktické pomůcky, ukázky	Nízká náročnost	Vysoká náročnost	Střední náročnost
Čas nutný na realizaci ve výuce	Nízká náročnost	Vysoká náročnost	Střední náročnost
Příprava na VŠ přednášky	Připravuje	Nepřipravuje	Nedá se posoudit
Rozvoj myšlení, kreativity	Ne	Ano	Ano
Zvyšuje zájem o učivo	Ne	Ano	Ano
Sebepoznání	Ne	Ano	Ano
Mění vztahy ve třídě	Ne	Ano	Ano
Dává studentům prostor	Ne	Ano	Ano
Přehledný zápis, systematizace	Ano	Ne	Ano

Srovnání výhod a nevýhod klasických a aktivizačních výukových metod (Kotrba, Lacina, 2010, s. 28).

Osobně se ztotožňuji s tvrzením Čechové, která říká, že: „*Metody aktivního vyučování respektují současný vývoj v pedagogických teoriích a přispívají k rozvoji klíčových kompetencí žáků.*“ (Čechová a kol., 2006, s. 25). Rozvoj klíčových kompetencí je jedním ze základních požadavků RVP, proto považuji tento přínos aktivizačních metod za zásadní.⁷

Pasáž o aktivizačních metodách bych ráda zakončila Maňákovým stanoviskem k těmto metodám, které vystihuje i můj postoj. „*Aktivizující výukové metody by právem měly mít významné uplatnění ve výchovně-vzdělávací práci školy, protože se neomezují jen na kognitivní oblast, ale umožňují „spojení hlavy, srdce a ruky“.*“ (Maňák, 2011).

⁷S. Shapiro (1992) uvádí pyramidu učení vztahující se k výukovým metodám (Kalhoust, Obst, 2002, s.308). Pyramida udává procenta, která mají vypovídat, kolik poznatků si žáci při dané metodě zapamatovali nebo osvojili. Zatímco u přednášek dochází podle Shapira k zapamatování 5 %, u diskuse se jedná o 50 % a u praktických metod o 75 %. Kurikulární reforma vybízí pedagogy k takovému učení, které bude mít co největší dopad do praktického života jedince.

2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO OBOR VZDĚLÁVÁNÍ 65-42-M/01 HOTELNICTVÍ

Rámcový vzdělávací program (RVP H) oboru hotelnictví je kurikulární dokument, který ukládá školám minimum závazných požadavků na vzdělávání v daném oboru. Tyto nároky jsou vysvětleny a rozpracovány v rámci problematiky cílů středního odborného vzdělávání, kompetencí absolventa, odborných kompetencí, průřezových témat a kurikulárního rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání. Pro potřeby diplomové práce bych se ráda blíže zmínila o jednotlivých vzdělávacích oblastech, kterých RVP H rozlišuje osm. Jedná se o jazykové vzdělávání a komunikaci, společenskovední vzdělávání, přírodovědné vzdělávání, matematické vzdělávání, estetické vzdělávání, vzdělávání pro zdraví, vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích a odborné vzdělávání, kterému je věnována velká pozornost. V rámci této oblasti jsou studenti vzdělávání v oborech ekonomie a podnikání, gastronomie, hotelnictví, cestovní ruch a komunikace ve službách.

2.1 Charakteristika oblasti Společenskovedního vzdělávání

„Obecným cílem společenskovedního vzdělávání v odborném školství je připravit žáky na aktivní a odpovědný život v demokratické společnosti. Společenskovední vzdělávání směřuje k pozitivnímu ovlivňování hodnotové orientace žáků, aby byli slušnými lidmi a odpovědnými občany svého demokratického státu, aby jednali uvážlivě nejen pro vlastní prospěch, ale též pro veřejný zájem. Kultivuje jejich historické vědomí, a tím je učí hlouběji rozumět jejich současnosti, učí je uvědomovat si vlastní identitu, kriticky myslet, nenechat se manipulovat a co nejvíce porozumět světu, v němž žijí.“ (RVP, 2007, str. 20).

Jak uvádí RVP H, důraz není kladen na kvanta teoretických poznatků, ale usiluje o přípravu studenta pro praktický život a schopnost celoživotního vzdělávání.⁸ Výsledky vzdělávání oblasti Společenskovedního vzdělávání jsou rozpracovány do šesti tematických okruhů:

- **Člověk v dějinách**

V rámci tohoto okruhu poznává student dějiny a význam jejich zkoumání. Učivo zahrnuje dějiny od jejich počátku lidstva, ale z hlediska obsahového zatížení je kladen důraz zejména na novověk. RVP H si klade za cíl také prostudování dějin studovaného oboru.

⁸ Vzhledem k výše uvedeným požadavkům se domnívám, že využívání aktivizačních metod ve výuce občanské výchovy je velmi žádoucí.

- **Člověk a právo**

Oblast člověk a právo klade před studenta základy právní problematiky, která se dotýká každodenního života většiny jedinců naší společnosti. Žák by se měl seznámit například s pojmy právní řád, právní vztahy, soustava soudů, vlastnictví, rodinné právo, správní řízení či notář a advokát.

- **Člověk a soudobý svět**

Oblast zahrnuje především otázku mezinárodních vztahů, nadnárodních organizací globalizace a globálních problémů.

- **Člověk v lidském společenství**

Celek Člověk v lidském společenství vychází z faktu, že současný multikulturní svět je zdrojem mnoha společenských konfliktů. Obsahová náplň této oblasti chce jedince směřovat k pochopení některých zásadních otázek⁹ sociální a kulturní antropologie. Žák by měl získat pohled na svět, v němž žije, v celé jeho šíři, nikoli jen v omezenosti vlastních kulturních tradic.

- **Člověk jako občan**

V této oblasti se žák seznamuje se základními hodnotami a principy demokracie, jejíž součástí je i otázka lidských práv a jejich obhajování. Student by se měl seznámit s hodnotou svobody, stejně tak, jako s jejími možnostmi a limity. Důraz je kladen na otázky týkající se občanské a politické participace. V problematice státu by se měl student seznámit nejen s otázkami státnosti jako takovými, ale i s různými formami politických ideologií, radikalismu, extremismu a terorismu.

- **Člověk a svět (praktická filosofie)**

Pod oblastí praktické filosofie se skrývají především otázky etiky. Oblast klade důraz na rozvoj etiky v životě člověka a staví ho před různé otázky morálky, mravního rozhodování a přijímání odpovědnosti za vlastní jednání. Součástí tohoto tématu je podněcování jedincovy sebereflexe v oblasti životních postojů a hodnot.

⁹ Otázky genderu, náboženství, víry, etnik a další.

2.2 Odras Rámcového vzdělávacího programu ve Školním vzdělávacím programu

Jedním ze základních principů nedávné kurikulární reformy českého školství je myšlenka přenosu větší odpovědnosti za výsledky vzdělávání do pomyslných rukou konkrétní školní instituce. Jak uvádí Spilková: „*RVP posiluje decentralizaci školství, zvyšuje autonomii škol přenesením velké části rozhodovacích pravomocí a zodpovědnosti za kvalitu vzdělávání z úrovně státu na úroveň školy. Na centrální úrovni je vymezen závazný rámec (RVP), ze kterého škola při tvorbě školního vzdělávacího programu vychází s ohledem na místní podmínky a specifické potřeby. Dvouúrovňové a participativní pojetí kurikula posiluje kompetence tam, kde se vzdělávání realizuje a kde je hlavní odpovědnost. Vychází se z důvěry ve schopnosti škol a profesionalitu učitelů. Autonomie škol, pojetí školy jako „učící se organizace“, jako „profesionální učící se pospolitosti“ s důrazem na spolupráci uvnitř škol a mezi školami, na společnou tvorbu a sdílení myšlenek jsou i v zahraničí chápány jako klíč k trvalému rozvoji školy a zdokonalování její práce.* (Spilková, 2005, s. 23). Každá škola tak může lépe prosazovat své vize výchovně-vzdělávacího procesu. Zároveň se však stává plně odpovědnou za výsledky vzdělávání svých žáků. Tento požadavek je v praxi realizován tím způsobem, že si každá škola vytváří vlastní školní vzdělávací program¹⁰ (ŠVP), který sice vychází z centrálně tvořených RVP, ale školy mají přesto jistou míru autonomie při volbě a rozsahu vzdělávacího obsahu.¹¹

V mezích závazných minimálních požadavků na výsledky vzdělávání popsaných v Rámcovém vzdělávacím programu, má daná škola celou řadu možností tvorby ŠVP. „*Tvorba ŠVP je plně v kompetenci ředitele školy, který je odpovědný jak za kvalitu ŠVP, tak za úroveň jeho realizace. ŠVP musí být zpřístupněn veřejnosti.*“ (RVP, 2007 str. 67). ŠVP hotelové školy, v níž učím, vešel v platnost 1. 9. 2013 a je zpracován na téměř dvě stě padesátí stranách.¹² Program je velmi obsáhlý, ale k snadné orientaci v něm pomáhá precizně propracovaná struktura¹³ celého dokumentu. Tato verze ŠVP slouží pouze pro interní potřeby školy, a proto byla vytvořena ještě zkrácená podoba pro veřejnost.¹⁴

¹⁰Školní vzdělávací program (ŠVP) je stěžejním pedagogickým dokumentem školy, na jehož základě škola realizuje vzdělávání v daném oboru vzdělání. Je povinnou součástí dokumentace školy.“ (RVP, str. 67).

¹¹ Toto tvrzení opírám o fakt, že RVP H dává školám k dispozici 1344 disponibilních hodin, se kterými může každá škola naložit co do obsahu dle svého uvážení. Jedná se o přibližně třetinu všech možných vyučovacích hodin.

¹² Při rozhovoru s ředitelem školy jsem se dozvěděla, že tvorba tohoto programu trvala necelé dva roky.

¹³ ŠVP je zpracován přesně podle pokynů uvedených v RVP H. Přehlednost celé struktury je podpořena výborným pojetím grafické stránky dokumentu.

¹⁴ Při tvorbě praktické části diplomové práce vycházím z nezkrácené verze.

Pro potřeby diplomové práce jsem se zabývala rozbořem oblasti společenskovedního vzdělávání, které je v ŠVP H pojato podle vyučováných předmětů, které do dané oblasti spadají. Hotelová škola Hradec Králové studentům společenskovední látku předkládá během celého studia, a to v předmětech dějepis, občanská výchova, právo, dějiny kultury, kultura a komunikace ve službách. Celkově absolvují studenti 382 hodin společenskovední tematiky.

Tab. č. 2

Povinné předměty	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Celkem
Český jazyk	2	2	3	3	10
Anglický jazyk	3	3	4	3	13
Druhý cizí jazyk	4	3	3		13
Dějepis	2	x	x	x	2
Občanská výchova	x	1	1	1	3
Právo	x	x	1	1	2
Základy přírodních věd	2	2	x	x	4
Matematika	2	2	3	2	9
Dějiny kultury	x	x	1	x	1
Literární výchova	x	x	1	2	3
Kultura	1	1	x	x	2
Tělesná výchova	2	2	2	2	8
Sportovní výchova	2	2	x	x	4
Práce s počítačem	1	1	1	1	4
Ekonomika a management	x	2	2	2	6
Účetnictví	x	x	2	2	4
Technologie přípravy pokrmů	4	4	x	x	8
Technika obsluhy a služeb	4	4	x	x	8
Hotelový provoz	x	x	2	1	3
Učební praxe	3	3	3	3	12
Zeměpis cestovního ruchu	x	x	1	1	2
Management cestovního ruchu	x	x	1	1	2
Průvodcovství	x	x	1	x	1
Komunikace ve službách	2	x	x	x	2
Volitelné předměty	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Celkem
Jazykový/matematický seminář	x	x	x	2	2
Celkem	34	32	32	30	128

Učební plán Hotelové školy Hradec Králové.

Každý z výše uvedených školních předmětů je v ŠVP H rozpracován v rozsahu čtyř až pěti stran, přičemž občanské výchově, která je předmětem zkoumání diplomové práce, je věnováno stran pět. Z hlediska struktury popisu jednotlivých předmětů je postupováno vždy stejně, a to:

- Pojetí vyučovacího předmětu
 - Obecný cíl předmětu
 - Charakteristika učiva
 - Pojetí výuky
- Hodnocení výsledků žáků
- Přínos k rozvoji klíčových kompetencí
 - Kompetence k učení
 - Kompetence k řešení problémů
 - Komunikativní kompetence
 - Personální a sociální kompetence
 - Občanské kompetence a kulturní povědomí
 - Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám
 - Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi
- Přínos k rozvoji odborných kompetencí
 - Vykonávat a organizovat odborné činnosti služeb cestovního ruchu
- Přínos k rozvoji průřezových témat
 - Občan v demokratické společnosti
 - Člověk a životní prostředí
 - Člověk a svět práce
 - Informační a komunikační technologie
- Mezipředmětové vztahy
- Rozpis učiva a výsledků vzdělávání
 - Výsledky vzdělávání
 - Učivo

Ve školním roce 2015/2016 vyučuji z výše uvedených předmětů pouze občanskou výchovu. Při tvorbě příprav na zkoumané vyučovací jednotky (viz kap. 4) jsem vycházela z tematického plánu (viz příloha A), jehož obsah vyplývá z výše zmíněného ŠVP H. Plán

hodnotím jako stručný, práce s ním vyžaduje rozsáhlou přípravu před výukou. Učitel musí pečlivě vymezit cíle konkrétních vyučovacích jednotek, promyslet přínosnost tématu k rozvoji klíčových kompetencí studenta a zvážit obsah jednotlivých vyučovacích hodin. Samotná didaktizace tématu je výsledkem předchozího rozvažování a zároveň prostředkem k dosažení stanovených cílů.

PRAKTICKÁ ČÁST

Jak jsem naznačila v úvodu práce, cílem praktické části bude kritické zhodnocení vybraných aspektů výukové činnosti začínajícího učitele občanské výchovy. Vzhledem k tomu, že jsem oním začínajícím učitelem já, bude kritika vyhotovena na základě autoreflexe, která bude vycházet z dílčích reflexí po každé odučené vyučovací hodině či dalších mimovyučovacích reflexí. Veškerá zjištění budou rozebrána formou diskuze. Hlavním zkoumaným aspektem bude rozpor mezi potenciálními možnostmi výuky moderními didaktickými metodami, které jsou předkládány v teorii didaktiky na VŠ, a realitou běžné školní praxe. Často jsem na praxích slýchávala od zkušených učitelů argumenty proti používání aktivizačních metod. Nejčastější negativní argumenty jsou:

- náročnost na přípravu a organizaci,
- náročnost na časovou dotaci realizace,
- studenti mají pocit, že nemusejí nic dělat,
- příliš velký ruch,
- nesystematičnost probíraného tématu,
- získání skluzu v tematickém plánu.

Praktická část předkládá devět vyučovacích jednotek. Každá jednotka je vnitřně členěna na dvě dílčí části. První část zahrnuje učitelovu přípravu, která zahrnuje nejen informace k výuce samotné, ale i informace, které s výukou souvisejí nepřímo, jako např. subjektivní či objektivní hodnocení dané třídy před aktuální hodinou. Tato část je psána před realizací vyučovací jednotky. Druhá část je psána zpětně poté, co došlo k realizaci vyučovacího záměru. Ve zkratce je popsán průběh hodiny, dále jsou rozebrány funkční a nefunkční momenty vyučování a celkového zhodnocení výuky. Součástí druhé části jsou i poznámky, na které je nutné pamatovat v budoucí výuce.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

V přístupu k analýze získaných dat jsem se inspirovala prvky akčního výzkumu. Zároveň navazuji na poznatky ze své předchozí diplomové práce, kde jsem prostřednictvím videostudie zkoumala využívání aktivizačních metod studenty UHK na pedagogických praxích.

3.1 Sběr dat

Výzkumná část probíhala v několika fázích. V rámci své první diplomové práce jsem zkoumala zpracování oblasti aktivizačních metod v odborné literatuře a prostřednictvím videostudie jsem zjišťovala možnosti a limity vybraných metod v pedagogické praxi. Dospěla jsem k závěru, že využívání aktivizačních metod má smysl, i přesto, že mají tyto metody i své limity. V této diplomové práci jsem se zaměřila na využití aktivizačních metod v běžném zaměstnaneckém poměru, protože vnímám rozdíl mezi jejich využíváním při plném pedagogickém nasazení a při souvislé pedagogické praxi, kdy se student soustředí pouze na jednu část pedagogické profese. Sběr dat pro tuto diplomovou práci probíhal formou vedení pečlivého deníku devíti¹⁵ příprav a dále prostřednictvím zapisování nejrůznějších informací z pedagogické profese do deníku pocitů.

3.2 Způsob analýzy:

Informace z deníku příprav popisují ve strukturované podobě v části Vlastní analýza (viz str. 20). Analýza každé vyučované jednotky byla provedena ve většině případů v den jejího odučení, vyjma jednotky č. 4, která byla zapsána až následujícího dne. Při rozboru vyučované jednotky jsem se zaměřovala na hledání momentů, které přispěly k funkčnosti výuky, a na ty, které jí odporovaly. Při analýze jsem často narážena na jevy, které se netýkaly ani funkčních ani nefunkčních momentů, ale přesto jsem cítila potřebu jejich záznamu. Tuto kategorii prvků jsem nazvala Návrhy pro budoucí praxi.

¹⁵ I přesto, že analyzuji devět vyučovacích jednotek, připravovala jsem pouze osm z nich. Devátá vyučovací jednotka byla zpracována Mgr. Jaromírem Mazákem, doktorandem studia sociologie na UK, kterého jsem pozvala do výuky na besedu.

4 VLASTNÍ ANALÝZA

4.1 Analýza vyučovací jednotky č. 1 Politika a politická ideologie

4.1.1 Část přípravná

Jedná se o mou první hodinu ve 3. A. Občanskou výchovu má třída zařazenou od 3. ročníku.

Ve třídě je 31 studentů, z toho 17 dívek a 14 chlapců. O třídě panuje na škole mínění, které je nejčastěji shrnováno větami: „*Jsou ukecaní, ale když chtějí, umí zabrat. Třída není špatná, ale je jich tam moc.*“ Od kolegů jsem byla upozorněna na fakt, že jsou ve třídě dva chlapci, kteří do 3. A propadli z důvodu špatného prospěchu. Na zjišťování dalších podrobností nebyl během přípravného týdne větší prostor a také jsem bojovala s ostychem před novými kolegy. Zároveň se domnívám, že není zcela správné přisuzovat třídě určité hodnocení, když s ní nemám osobní zkušenost.

Organizační vymezení

Datum: 8. září 2015

Předmět: OBV

Třída: 3. A

Počet přítomných studentů: 27

Číslo hodiny: 1

Časový rámec: 45 min

Tematický plán: Politika a politická ideologie

Konkretizace tématu:

- Politika jako věda
- Politický program

Dílčí cíle:

- Žák vlastními slovy vysvětlí, co je to politika.
- Žák vyjmenuje typy politických programů
- Žák přiřadí charakteristiky jednotlivých politických programů k jejich reprezentaci ve světě.
- Žák zhodnotí obtížnost práce v hodině a své tvrzení doloží ve společném rozhovoru.

Zvolené metody:

- fáze evokace
 - brainwriting
- fáze uvědomování si významu
 - metoda bzučících skupin
- fáze reflexe
 - řízený rozhovor

Organizační formy:

- hromadná
- smíšená (samostatná a skupinová)

Rozvíjené kompetence:

- k učení, sociální a personální, k řešení problémů, komunikační

Časový plán:

- uvítání, zápis do třídní knihy (dále jen TK) – 3 min
- seznámení s požadavky ke klasifikaci; Představa o průběhu výuky – 5 min
- evokace – 10 min
- fáze uvědomění si významu – 17 min
- reflexe – 10 min
- ukončení hodiny

Pomůcky:

- dataprojektor, prezentace (viz příloha B)¹⁶, pracovní texty (viz příloha C)

Dílčí kroky výuky:

- Uvítání, zápis do TK
- Seznámení s požadavky ke klasifikaci; Představa o průběhu výuky
 - Seznámení studentů s požadavky na klasifikaci v předmětu občanská výchova (viz příloha D).
 - Prostor pro případné dotazy
 - Poslání archu k podpisu se seznámením s klasifikačními podmínkami
- Evokace
 - Brainwriting na vysvětlení pojmu *politika*.

¹⁶ Prezentace je přílohou většiny analyzovaných vyučovacích jednotek. Pro snadnější orientaci má prezentace vlastní číslování stránek a v rámci tohoto číslování ještě číselné označení snímků. Odkaz na inkriminovanou část prezentace bude značen v tomto tvaru: *snímek č. x a y (viz prez. str. x)*. V další části textu je na prezentaci odkazováno vždy způsobem označujícím konkrétní stranu a číslo snímku dané prezentace. V dalších částech práce na tuto skutečnost již není poukazováno, ale je s ní automaticky počítáno.

- Seznámení s cca deseti studentskými výsledky a zapisování klíčových slov na tabuli.
- Promítnutí snímku č. 2 (viz prez. str. 1) a porovnávání jeho obsahu s výsledky brainwritingu.
- Zápis do sešitu – snímek č. 2 (viz prez. str. 1)
- Fáze uvědomění si významu
 - Vysvětlit, co je to politický program.
 - Zápis do sešitu – snímky č. 3 a 4 (viz prez. str. 1)
 - Studenti se metodou bzučící skupiny seznámí s hlavními typy politických programů. Do čtveřice dostanou pracovní list, se kterým pracují dle zadání (viz příloha C).
- Reflexe
 - Společně projít jednotlivé texty a zkontrolovat správnost přiřazení. Dotazy typu:
 - Který text pro vás byl obtížný?
 - Podle kterých pasáží jste přiřazovali texty z prvního úkolu a texty z druhého úkolu?
 - Který typ politického programu se vám zdá nejlepší a proč?
 - Zadání referátů na osobnosti z pracovního listu.¹⁷
- Ukončení hodiny

4.1.2 Část reflexe

Na hodinu jsem šla s velkým očekáváním a nadšením. O třídě panuje ve škole relativně dobrá pověst. I přesto, že jsem od kolegů věděla, že jsou studenti hodně upovídaní, byla jsem trochu zaskočená jejich výřečností. Během seznamování s požadavky ke klasifikaci dávali studenti velmi dobrý pozor a ve třídě byl klid. Od fáze evokace až do konce hodiny docházelo ke střídání různých hladin hluku. Hlučnost studentů při skupinové práci jsem se snažila korigovat procházením mezi skupinkami, ale tato snaha měla účinek vždy jen u té skupiny, u níž jsem právě stála. Studenti hovořili jak k tématu, tak k otázkám mimotematickým. Nepříjemným elementem výuky byli dva studenti, kteří se potřebovali

¹⁷ Při některých hodinách se budou žáci setkávat se jmény významných osobností, které ovšem neznají. S touto skutečností bude nakládáno didakticky. Dané osobnosti budou nabídnuty zájemcům ke zpracování formou krátkého referátu na příští hodinu. Za splnění úkol získává student jedničku za aktivitu. Pro vyučovací jednotku č. 1 budou nabídnuty osobnosti Sajjid Qutb, Gandhi a Petr Pithart.

vyjadřovat ke všemu a stále, jak k myšlenkám, které jsem předkládala já, tak k myšlenkám, které do společné diskuze vnášeli jiní spolužáci. Daní studenti nemysleli své komentáře provokativně či útočně, ale měli potřebu vyjadřovat své názory, aniž by dodržovali zásady slušné komunikace a diskuze. Z pozice vyučující jsem byla na chlapce zaměřena víc než na jiné žáky, což mi příliš nevyhovuje, protože přicházím o prostor, v němž mohu pozorovat méně viditelnou atmosféru ve třídě.

Z obsahové stránky jsem měla z látky dobrý pocit. V evokační fázi se mnou studenti spolupracovali a bylo vidět, že o tématu politiky občas přemýšlejí. Aktivita brainwriting se povedla dle mého očekávání. Následná tvorba zápisu připadala studentům příliš obsáhlá.

V další fázi výuky pracovali studenti ve skupinách, což jim mělo pomoci splnit úkoly z pracovního listu snadněji. Domnívala jsem se, že zadání je triviálního charakteru, ale při reflexi se ukázalo, že činilo některým žákům potíže. Správné odpovědi jsem zaznamenala pouze u 70% třídy. Velmi dobře studenti reagovali při závěrečné reflexi. Bylo vidět, že jim texty významných osobností z pracovního listu připadaly zajímavé, protože měli tendenci rozvíjet diskuzi o skutečích Hitlera atd. Vzhledem k časové tísní jsem musela činnost silně korigovat. Potěšilo mě, že nebyl problém s rozdělením referátů na další hodinu.

Celkově mám z hodiny velmi dobrý pocit. Studenti byli komunikativní a spolupracovali.

Funkční momenty

- Jasně zadání úkolů a organizačních pokynů.
- Relativně malé množství probírané látky.

Nefunkční momenty

- Někteří studenti chápou prostor pro skupinový úkol jako prostor pro volnou zábavu.
- Přílišné připoutávání pozornosti třídy a vyučující některými jedinci a jejich projevy.

Návrhy pro budoucí praxi

- Studenti jsou naladěni na diskutování, ale je nutné je seznámit s pravidly funkční diskuze a komunikace.
- Dokud nezvládnou studenti ovládat své emoce a komunikační projevy, nebylo by dobré realizovat organizačně náročnější metody výuky.
- Věnovat více prostoru fázi reflexe.

4.2 Analýza vyučovací jednotky č. 2 Politika a politická ideologie

4.2.1 Část přípravná

Po zkušenosti z minulé hodiny se nechci pouštět do hromadných diskuzí, ale přesto bych ráda vyzkoušela metody práce, které vyžadují vzájemnou komunikaci a naslouchání. Téma hodiny je velmi obsáhlé, ale tematický plán mu věnuje pouze jednu vyučovací hodinu. Téma vývoje politického myšlení mi připadá velmi zajímavé a věřím, že zaujme i studenty.

Nejsem si jistá, zda se téma stihne probrat za jednu vyučovací jednotku. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla vynechat opakování tématu minulé hodiny, čemuž se plánuji věnovat příště. Pokud vše půjde, jak má, tak se učivo za jednu hodinu probrat stihne, ale nastanou-li nějaké komplikace, látka se pravděpodobně neodučí.

Organizační vymezení

Datum: 15. září 2015

Předmět: OBV

Třída: 3. A

Počet přítomných studentů: 24

Číslo hodiny: 2

Časový rámeček: 45 min

Tematický plán: Politika a politická ideologie

Konkretizace tématu:

- Vývoj politického myšlení

Dílčí cíle:

- Žák se seznámí s vývojem politického myšlení v dějinách.
- Žák vybere z textu podstatné informace, které parafrázuje vlastními slovy.
- Žáci pracují v rámci zadání samostatně a produktivně.
- Vybraný žák prezentuje výsledky skupinové práce ostatním spolužákům jasně a srozumitelně.
- Žáci si zkusí rozložit práci tak, aby dokončili úkol i s malou časovou dotací.

Zvolené metody:

- fáze evokace
 - m. referátu

- fáze uvědomování si...
 - vzájemné vyučování
- fáze reflexe
 - shrnující monolog

Organizační formy:

- hromadná
- smíšená (skupinová)

Rozvíjené kompetence:

- k učení, sociální a personální, k řešení problémů, komunikační

Časový plán:

- Uvítání – 1 min
- Evokace – 5 min
- Fáze uvědomění si významu – 34 min
- Reflexe – 5 min
- Ukončení hodiny

Pomůcky:

- Pracovní texty (viz příloha E)

Dílčí kroky výuky:

- Uvítání
- Evokace
 - Referáty zadané z minulé hodiny (Sajjid Qutb, Gandhi, Petr Pithart)
 - Rozdělení studentů do devíti skupin
 - Vysvětlení zjednodušené verze metody vzájemného vyučování
- Fáze uvědomění si významu
 - Studenti pracují ve skupinách s textem, z něhož se dozvědí dílčí část vývoje politického myšlení. Kromě četby textu mají za úkol celý obsah shrnout jednou větou, která bude sloužit jako zápis z hodiny. Na vlastní práci mají skupiny 10 minut. V další části práce prezentují hlavní myšlenky daného textu ostatním spolužákům a diktují zápis metodou vzájemného vyučování.
 - Aby vyučující neztrácela na začátku hodiny čas zapisováním do TK, provádí zápis až ve chvíli, kdy studenti samostatně pracují.
- Reflexe

- Vyučující shrne zásadní myšlenky celé výuky.
- Zadání referátů na osobnosti z pracovního textu.¹⁸

4.2.2 Část reflexe

Od začátku hodiny jsem byla poměrně nervózní, protože jsem měla obavy, aby se stihla celá práce během dnešní hodiny, protože přetahování práce do příštího týdne by způsobilo ztrátu kontinuity látky. Mám pocit, že si toho studenti všimli, protože na mé utišování třídy reagovali s nevolí. Zpětně mám dojem, že čas, který bych ztratila klidnějším začátkem hodiny, bych ve výsledku získala pozitivní atmosférou při začátku práce. Klima bylo lehce narušené také tím, že dva studenti neměli připravený referát z minulé hodiny. Nedošlo k žádnému konfliktu, protože referáty jsou na bázi dobrovolnosti¹⁹, ale než se vše vyřešilo, studenti čekali, jaké budou moje reakce atd. Vzhledem k tomu, že se ještě neznáme, jsou pro ně všechny nové situace zdrojem napětí. Nakonec proběhl pouze jeden referát a dokonce jsem byla ráda, protože zabral spolu s průvodními okolnostmi skoro celý čas, který jsem v přípravě předpokládala na všechny.

Rozdělení do skupin proběhlo v poklidu. Třída byla ukázněná a skupinky vznikly okamžitě po mém požadavku na jejich vytvoření. Studenti mají mezi sebou dobré vztahy, s největší pravděpodobností není nikdo vyčleňován, což ulehčuje organizační stránku práce s aktivizačními metodami.

Studenti pracovali s textem podle pokynů. Vyjma jedné skupiny, která prostor pro práci s textem pojala jako prostor pro hrátky s mobilními telefony, jsem nemusela nikde studenty motivovat do činnosti. U zmíněné skupiny jsem chvíli stála a žáci začali pracovat. Když jsem odešla k jiné skupině, vytáhli si opět dvě studentky telefony. K používání mobilních telefonů ve výuce mám averzi²⁰. Když studentky neuposlechly mé první žádosti, aby telefony schovaly, vzala jsem si je k sobě a po hodině jsem je předala jejich třídnímu učiteli. Studentky se cítily ukřivděné a do konce hodiny se již nezapojovaly do výuky. Nechtěla jsem se s nimi pouštět do „mocenského“ konfliktu, tak jsem situaci dále neřešila. Jsem ráda, že situace neměla negativní vliv na práci jiných skupin. Po vypršení času na práci s texty začaly jednotlivé skupiny prezentovat své výsledky. Pořadí jsem určovala já podle časové osy vývoje politického myšlení. Měla jsem problém s dodržováním určitého časového

¹⁸ Platón, Aristoteles, Tomáš Akvinský, Niccolo Machiavelli, Thomas Hobbes, John Locke, Charles Montesquie, Jean Jacques Rousseau, Karel Marx.

¹⁹ Referáty považuji za zpestření výuky pro celou třídu a zároveň za možnost vylepšení známky pro jednotlivce. Pokud si někdo vezme referát a na další hodině ho nemá, nedávám studentům žádné sankce.

²⁰ Zároveň je používání mobilních telefonů ve vyučování zakázáno školním řádem.

harmonogramu tak, aby se stihly všechny studentské výstupy v jedné hodině. Ke každému tématu jsem měla tendenci říct pár zajímavostí, ale po třetí skupině jsem od toho upustila, protože by nevyšla řada na všechny.

K fázi reflexe vůbec nedošlo, protože zápis informací od poslední skupiny byl dokončen cca půl minuty před zvoněním. V tomto čase jsem stihla studenty pochválit za jejich práci. Vyjma dvou studentek, o kterých jsem se již zmiňovala, jsem dala všem jedničky za aktivitu. Na příští hodinu jsem potřebovala zadat ještě referáty, což proběhlo až během přestávky. Z hodiny jsem odcházela s dobrým pocitem, byť vím, že nebylo vše perfektní.

Funkční momenty

- Nenáročná organizace, jasné pokyny
- Malý počet aktivizačních metod
- Dobrá komunikace se studenty
- Menší počet studentů ve třídě
- Nevyvolávání konfliktů
- Prostor pro žákovskou prezentaci
- Využití jejich skupinové činnosti pro ostatní
- Předání odpovědnosti a důvěry studentům – zápis do sešitů

Nefunkční momenty

- Hektický začátek hodiny, nenavození atmosféry
- Nejisté řešení kázeňských problémů – dívky s telefony
- Vynechání fáze reflexe

Návrhy pro budoucí praxi

- Více dodržovat časový harmonogram při studentských prezentacích.
- Oprostit se o potřeby sdělovat studentům své znalosti a postřehy k tématu, když to není nezbytně nutné.
- Obdobné způsoby práce používat na méně obsáhlé celky nebo práci rozdělit cíleně a v logické souvislosti do dvou hodin.
- Promyslet, co dělat se studenty, kteří opakovaně nerespektují pokyny k vyučování.

4.3 Analýza vyučovací jednotky č. 3 Základní hodnoty a principy demokracie

4.3.1 Část přípravná

Během prvních dvou vyučovacích hodin jsem měla možnost studenty lehce poznat při skupinové práci. Během této hodiny bych je ráda poznala také jako individuality, čehož chci dosáhnout formou opakování předchozích látek. Minulou hodinu nebyl prostor pro zařazení fáze reflexe, proto jsem se rozhodla věnovat větší prostor prohlubování upevňování úvodního tématu.

Organizační vymezení

Datum: 21. září 2015

Předmět: OBV

Třída: 3. A

Počet přítomných studentů: 26

Číslo hodiny: 3

Časový rámeček: 45 min

Tematický plán: Základní hodnoty a principy demokracie

Konkretizace tématu:

- Co je to demokracie
- Principy demokracie

Dílčí cíle:

- Žák odpoví na vybrané otázky a své odpovědi zdůvodní jinému žákovi.
- Žáci společnými silami vytvoří nejlepší odpověď na vybrané otázky.
- Žák přiřadí typ politiky k jednomu ze světových představitelů politické sféry. Svě tvrzení žák zdůvodní.
- Žák na základě analýzy vybraného textu určí, o jaký typ politiky text pojednává a své tvrzení doloží příklady.
- Žáci metodou pětilístku shrnou vybrané epochy dějinného vývoje politického myšlení.
- Žáci vysvětlí hlavní myšlenky předloženého textu a vyberou příklady vět, které odkazují k hlavním principům demokracie. Tyto principy následně rozvedou ve společné debatě s vyučujícím.

Zvolené metody:

- fáze evokace

- referát
- síla dvojice
- pětílístek
- práce s textem
- fáze uvědomování si...
 - práce s textem
- fáze reflexe
 - neproběhne

Organizační formy:

- hromadná
- smíšená (samostatná a skupinová)

Rozvíjené kompetence:

- k učení, sociální a personální, k řešení problémů, komunikační

Časový plán:

- Uvítání, zápis do TK – 3 min
- Evokace – 32 min
- Fáze uvědomění si významu – 10 min
- Ukončení hodiny

Pomůcky:

- dataprojektor, prezentace, pracovní text Periklova řeč (viz příloha G)

Dílčí kroky výuky

- Uvítání, zápis do TK
- Evokace
 - Referáty zadané z minulé hodiny (Platón, Aristoteles, Tomáš Akvinský, Niccolo Machiavelli, Thomas Hobbes, John Locke, Charles Montesquie, Jean Jacques Rousseau, Karel Marx)
 - Zodpovězení otázek ze snímku č. 20 a 21 (viz příloha B, str. 4) metodou síla dvojice
 - Práce s textem – četba úryvku z Vladaře ze snímku č. 23 (viz příloha B, str. 4)
 - Polovina každé řady dostane jedno období politického vývoje a v rámci těchto skupin každý student zpracuje vlastní pětílístek na dané téma. Následně se vybrané pětílístky prezentují.
- Fáze uvědomění si významu

- Společná četba Periklovy řeči a hledání myšlenek, které připadají studentům demokratické. Myšlenky zapisovat heslovitě na tabuli.
- Metodou návodných otázek dovést studenty k tomu, co je to demokracie.
- Zápis do sešitu – snímek č. 32 (viz příloha B, str. 6)
- Opakování metodou pětilístku – vybrané dějinné epochy politického vývoje
- Ukončení hodiny
 - Zadání referátů na příští hodinu (R. Regan, A. Chomejní, R. Mugabe)
 - Oznámení, že příští hodinu píšeme písemnou práci.

4.3.2 Část reflexe

Plán výuky se rozpadl ještě před začátkem výuky. Většina studentů ze 3. a 4. ročníku jede ke konci října na poznávací zájezd do Anglie. O přestávce probíhala informační schůzka k zájezdu, a proto byl začátek výuky neplánovaně posunut o pět minut. Ve skutečnosti jsem hodinu zahájila se zpožděním osmi minut, protože se žáci na schůzce dozvěděli, že budou platit o dva tisíce víc oproti původní informaci. Studenti byli z tohoto faktu rozzlobení a v daném okamžiku mi připadalo lepší nechat je, aby si sdělili své pocity a dojmy, a začít učit až po odeznění prvotních emocí. I přes můj pokus předejít špatné atmosféře po celou dobu výuky, se nepodařilo napětí zásadně zmírnit. Studenti na zadaných úkolech pracovali, ale chyběl jim elán, který jsem u nich zatím vždy zaznamenala, a u některých žáků bylo vidět, že jsou myšlenkami nepřítomní. Výuku jsem zahájila podle plánu referáty. Dva studenti byli nemocní a jeden referát zapomněl. Proběhlo šest referátů, ale obávám se, že studenti referující příliš nevnímali.

Otázky ze snímku č. 20 (viz příloha B, str. 4) nečinily žákům potíže, všechny dvojice vypadaly, že pracují na zadaném úkolu. Přiřazování typu politiky ke jménům naopak působilo většině problémy. U českých politiků skupiny obstály, ale v případě zahraničních politiků si studenti jistí nebyli. Ani jeden student nevěděl, kdo je Ajatoláh Chomejní, tak se jeho typ politiky neurčoval s tím, že si jeho politiku určíme až příští týden po té, co jeden ze studentů odreferuje tuto osobnost ostatním. Při této příležitosti jsem rovnou rozdala vybrané politiky zájemcům o referát. Zatímco jsem si zapisovala jména dobrovolníků, jeden ze studentů našel Chomejního na internetu a správnou odpověď třídě řekl. Tento fakt jako takový by mi nevadil, ale vadí mi, že student používá při výuce mobilní telefon, což je školním řádem zakázáno. Slovně jsem ocenila studentův zájem o látku, ale zároveň jsem ho upozornila na skutečnost, že jsou telefony ve výuce zakázány. Dál jsem se situací nic nedělala, protože zatím nevím, jak mám proti používání telefonů vystupovat tak, aby nedošlo k výraznému

narušení hodiny. Ve třídě jsou vždy minimálně dva studenti, kteří mobil používají v kterýkoliv okamžik výuky.

Ve chvíli, kdy začali studenti pracovat metodou pětilístku, jsem zjistila, že všechny dosavadní aktivity zabraly více času, než jsem odhadovala v přípravě. Protože už by nemělo smysl začínat nové téma, přestala jsem s ním počítat a rozhodla jsem se dát větší prostor prezentaci studentských výsledků pětilístků, což se nakonec ukázalo jako přínosné, protože důkladnější zopakování tématu vývoje politického myšlení bylo potřeba. Pokud jde o tuto jednoduchou metodu, překvapilo mě, že jsem musela vysvětlovat její postup, protože ji žáci neznali. Z praxí jsem měla zkušenost, že je metoda hojně užívána.

Z dnešní hodiny jsem nestihla odučit vše, co jsem měla připravené, ale jsem ráda, že jsem nezazmatkovala a nepouštěla se do nové látky. Tuto zkušenost jsem měla již ze své praxe, kde jsem se dopustila té chyby, že jsem v posledních pěti minutách výuky začala probírat úplně nové téma. Do dnes si vzpomínám, jak jsem přesně ve chvíli, kdy jsem začala učit další téma, uvědomila, že to byla největší hloupost, kterou jsem mohla udělat.

Funkční momenty

- Prostor pro odeznění emocí.
- Opakování látky různými formami a metodami.
- Dostatek času pro vyjádření žákovských odpovědí.

Nefunkční momenty

- Špatný časový odhad.
- Předpoklad znalostí, které studenti neměli (Chomejní).

Návrhy pro budoucí praxi

- Promyslet, jak se stavět k používání mobilních telefonů ve výuce.
- Předpokládat nižší úroveň studentských znalostí a mít připravené varianty reakcí, jak naložit s danou situací.

4.4 Analýza vyučovací jednotky č. 4 Demokracie přímá a nepřímá

4.4.1 Část přípravná

Část dnešní výuky mám připravenou z minulé hodiny, protože jsem téma ještě nezačala. Původně jsem v hodině chtěla pracovat se situační metodou, při níž měli studenti navrhovat funkční model přímé demokracie pro Českou republiku, ale po zkušenosti z minulé hodiny jsem usoudila, že by se to nestihlo. Na začátku hodiny bude psát třída písemnou práci avizovanou v minulé hodině.

Organizační vymezení

Datum: 29. září 2015

Předmět: OBV

Třída: 3. A

Počet přítomných studentů: 25

Číslo hodiny: 4

Časový rámec: 45 min

Tematický plán: Demokracie přímá a nepřímá

Konkretizace tématu:

- Co je to demokracie
- Principy demokracie
- Formy demokracie

Dílčí cíle:

- Žák vybere z předloženého textu situace, které považuje za odkazy na demokracii a svá tvrzení zdůvodní.
- Vybraní žáci vysvětlí, zda osobnosti představené v referátech podporují demokracii a jak.
- Žáci společnými silami vytvoří definici demokracie.
- Žák vysvětlí význam alespoň pěti příkladů principů, na nichž stojí demokracie.
- Žák na základě analýzy videoukázky odpoví na zadané odpovědi a svá tvrzení odůvodní s odkazem na poznatky nabyté v dané vyučovací hodině.

Zvolené metody:

- fáze evokace
 - referáty

- fáze uvědomování si...
 - práce s textem – Periklova řeč (viz příloha F)
 - didaktická hra
- fáze reflexe
 - rozbor video ukázky

Organizační formy:

- hromadná
- smíšená (samostatná a skupinová)

Rozvíjené kompetence:

- k učení, sociální a personální, k řešení problémů, komunikační

Časový plán:

- Uvítání, zápis do TK – 1 min
- Písemná práce – 10 min
- Evokace – 9 min
- Fáze uvědomění si významu – 15 min
- Reflexe – 12 min
- Ukončení hodiny

Pomůcky:

- dataprojektor, prezentace, videoukázka, text Periklovy řeči, kartičky s principy a hodnotami demokracie

Dílčí kroky výuky

- Uvítání, zápis do TK – zápis do TK bude proveden při písemné práci
- Písemná práce – č. snímků 28 a 29 (viz příloha B, str. 5)
- Evokace
 - Referáty – R. Regan, A. Chomejní, R. Mugabe
- Fáze uvědomění si významu
 - Společná četba Periklovy řeči a hledání myšlenek, které připadají studentům demokratické. Myšlenky zapisovat heslovitě na tabuli.
 - Metodou návodných otázek dovést studenty k tomu, co je to demokracie. Ze slov uvedených na tabuli společně sestavit definici demokracie.
 - Zápis do sešitu – snímky č. 32, 34, 35 (viz příloha B, str. 6)

- Didaktická hra – Žáci přiřazují ve dvojici pojmy týkající se základních hodnot a principů demokracie a kartičky, které tyto pojmy vysvětlují (viz příloha G). Následuje společná kontrola.
- Každý student si svými slovy zapíše vysvětlení uvedených hodnot a principů demokracie do sešitu.
- Reflexe
 - Pustit videoukázku <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10316155327-horizont-ct24/214411058120007/obsah/309066-svycarsko-pobourilo-eu-referendem-rozhovor> a položit tyto otázky:
 - O jaké formě demokracie se v ukázce hovoří a proč?
 - Na jaké nebezpečí upozorňuje reportér?
 - Jaká z nevýhod dané formy demokracie je zde představována?
 - Jaké řešení vzniklé situace byste navrhovali?
- Ukončení hodiny

4.4.2 Část reflexe

Na dnešní hodinu jsem se netěšila, respektive jsem se obávala jejího průběhu. Při včerejší hodině dějin kultury jsem se studenty psala písemnou práci, při níž došlo k několika nepříjemnostem, a obávala jsem se, že ještě neodeznely.²¹ Když jsem přišla dnes do třídy, studenti mi dali hned najevo, že je moje tušení správné. Někteří měli různé poznámky odkazující k včerejší hodině, někteří se tvářili našťvaně. Cítila jsem se sevřeně a nejraději bych v této třídě dnes vůbec neučila. Situaci nepřispíval ani fakt, že jsme měli psát dnes písemnou práci z občanské výchovy.

Oproti včerejším zkušenostem s přípravou prostoru pro psaní testu proběhlo dnes vše rychleji, ale obdobně hlučně a s podobnými nepříjemnými připomínkami.

Po dokončení písemných prací byla výuka zahájena referáty, které proběhly dnes všechny. Poté proběhla aktivita četby Periklovy řeči, ale z mého pohledu se nevydařila tak, jak jsem si představovala. Studenti se mnou nespolupracovali. Většinou rozdávám jedničky za aktivitu až na konci hodiny, ale dnes jsem je zapisovala hned po proběhlé aktivitě, abych tím

²¹ Se studenty jsem psala úplně první písemnou práci. Žáci měli o podobě testu a o průběhu písemného zkoušení zřejmě jiné představy. První konflikt vznikl ve chvíli, kdy jsem chtěla, aby si studenti dali všechny věci ze stolů a z lavic do tašek. Než to udělala celá třída, uběhlo asi pět minut. Další problém viděli studenti i v podobě testu atd. Protože jsem již začala opravovat písemné práce, soudím, že jejich rozhořčení z testu bylo způsobeno jejich nepřipraveností na látku.

podpořila žákovskou aktivitu. Domnívám se, že toto opatření zafungovalo, protože hlásících se studentů v další části hodiny přibylo, ale osobně jsem neměla ze způsobu provedení nátlaku dobrý pocit, protože jsem věděla, že je to forma vnější motivace. Didaktická hra mírně zlepšila atmosféru, protože ve třídě nebylo takové neobvyklé ticho. Od této části hodiny přestali držet někteří studenti postoj naštvanosti a začali se chovat obvyklejším způsobem. I přesto, že jsem zlepšení situace pocítila, stále jsem vnímala vnitřní napětí. Měla jsem pocit, že hodina vůbec neutíká, a měla jsem strach, aby mi nezbylo na konci hodiny příliš mnoho času. S největší pravděpodobností by to tak asi dopadlo, ale po zhlédnutí videa se ukázalo, že studenti nestihli pojmut důležité souvislosti z ukázky, a proto jsem video pustila znovu. Studenti již věděli otázky, na které se budu po klipu ptát, a bylo vidět, že se jim hlavní myšlenky videa daří lépe uchopit. Při společném zodpovídání otázek jsme nenarazili na žádný závažnější problém, zároveň jsme ani nepřišli s žádným uspokojivým řešením, co s danou situací dělat, jak by se mělo Švýcarsko zachovat či jak by se měla zachovat EU.

Hodinu jsem ukončila se zvoněním poté, co studenti objasnili citát Jeana Jacquese Rousseaua. Citát W. Churchila jsme nestihli, vrátím se k němu příští hodinu.

Funkční momenty

- Nevracela jsem se k předchozí hodině dějin kultury, čímž nedošlo k vyostření sporu se studenty.
- Znamkování studentů při jednotlivých dílčích aktivitách.
- Dvojí spuštění videoukázky.

Nefunkční momenty

- Studenti nespolupracovali tak, jak je u nich zvykem. Příčinou bylo napětí mezi nimi a mnou. Domnívám se, že výsledkem tohoto sporu byla menší proaktivita studentů.

Návrhy pro budoucí praxi

- Nejsou.

4.5 Analýza vyučovací jednotky č. 5 Občanská společnost; Občanská participace

4.5.1 Část přípravná

V dnešní hodině bych potřebovala získat rezervu v probrané látce. Polovina třídy pojede za deset dní na zájezd do Anglie a pak má škola podzimní prázdniny. Z úsporných důvodů jsem se rozhodla udělat dnešní hodinu převážně výkladem.

Organizační vymezení

Datum: 6. října 2015

Předmět: OBV

Třída: 3. A

Počet přítomných studentů: 24

Číslo hodiny: 5

Časový rámec: 45 min

Tematický plán: Občanská společnost; Občanská participace

Konkretizace tématu:

- Občanská společnost

Dílčí cíle:

- Vybraní žáci objasní význam předložených citátů daných státníků a svůj názor podloží příkladem ze života.
- Žák zdůvodní význam občanské společnosti ve státě.
- Žák vybere správné tvrzení týkající se občanské společnosti a svou odpověď vysvětlí.
- Žák vlastními slovy vysvětlí pojmy: občanská společnost, sociologie, lobbismus, nátlaková skupina.

Zvolené metody:

- fáze evokace
 - Rozbor textu
- fáze uvědomování si...
 - výklad proložený otázkami
- fáze reflexe
 - didaktická hra
 - síla dvojice

Organizační formy:

- hromadná

Rozvíjené kompetence:

- k učení, komunikační

Časový plán:

- Uvítání, zápis do TK – 3 min
- Rozdání a oprava písemných prací – 3 minuty
- Evokace – 4 min
- Fáze uvědomění si významu – 25 min
- Reflexe – 10 min
- Ukončení hodiny

Pomůcky:

- dataprojektor, prezentace, citáty

Dílčí kroky výuky:

- Uvítání, zápis do TK
 - Informovat žáky o besedě na téma Soudobý multikulturní svět a uprchlická krize s doktorandem Mgr. Jaromírem Mazákem, sociologem UK.
- Rozdání a oprava písemných prací
- Evokace
 - Rozbor předložených citátů – snímky č. 38 a 39 (viz příloha B, str. 7) vzhledem k tématům řečeným v minulé hodině.
- Fáze uvědomění si významu
 - Zápis snímků č. 43, 44, 45, 47 (viz příloha B, str. 7 a 8)
- Reflexe
 - Studenti odpovědí metodou síla dvojice na otázku „Proč mají lidé potřebu dobrovolného sdružování?“ Odpovědi sdělí několik studentů.
 - Žáci zodpoví otázky ze snímků č. 40 a 56 (viz příloha B, str. 8 a 10)
- Ukončení hodiny

4.5.2 Část reflexe

Na začátku hodiny jsem studentům rozdala opravené písemné práce, seznámila je s bodovým ohodnocením a lehce okomentovala jejich výkon. Společně jsme si řekli správné odpovědi. V jednom případě jsem opravovala známku, protože jsem nesečetla dobře body a žákovi onen bod chyběl ke známce „dobře“.

Velmi zajímavá pro mě byla reakce studentů na informaci o besedě s doktorandem z UK. Uvědomila jsem si, že byli velmi soustředění, protože je pro ně tento typ výuky něčím novým. Když jsem o tom přemýšlela zpětně, došla jsem k závěru, že jsem ze studentů měla obdobný vjem na začátku první hodiny, když jsem se jim představovala, ale v té době jsem byla zároveň natolik zaujatá novostí situace i z mé strany, že jsem nedokázala dostatečně vnímat aktuální atmosféru. Těším se, až dojde k besedě, protože budu mít více času pozorovat studenty při výuce, aniž bych musela přemýšlet o dalších krocích své výuky.

V evokační části jsme rozebírali citáty Churchila a Rousseaua a zároveň jsme se dotkli zásadních pojmů z minulé hodiny.

Předání nové látky proběhlo metodou výkladu. Byla to první hodina, kdy jsem převážně vykládala. Nemám tento typ výuky ráda, protože vnímám, jak jsou studenti pasivní a často se přistihnu ve stavu, kdy nevnímám, co říkám, ale myslím na jiné věci. Zvolená forma výuky nebavila ani mě ani studenty. Při třetím snímku textu reagovali někteří jedinci otráveně a znuděně, měli připomínky typu: „Ježíši, další text. Cože? Tolik?“ atd. Studentům jsem vysvětlila, že potřebujeme dohnat látku, ale je mi jasné, že to není argument, který by mohli pochopit či že je to vůbec argument. Tím, že jsem počítala s jejich reakcemi, nenechala jsem se odradit a výklad pokračoval. Snažila jsem se monolog oživit alespoň otázkami z praxe, ale chápu, že to výuku pomocí metod nenahradí.

Reflexivní část byla pro studenty jistým oživením. Někteří si demonstrativně oddechli, když jsem třídě říkala, že už nebudeme psát, ale pouze opakovat. Metoda síla dvojice proběhla dle očekávání. Studenti vyjmenovali jak body z výkladu, tak vlastní názory. Při opakování metodou didaktické hry jsme se zasekli u tvrzení, že: „Aktivitami jednice nelze ovlivnit celou společnost.“ V prezentaci jsem měla nastavenou odpověď „ano“, společně jsme ale dospěli k závěru, že by výsledkem mohla být i odpověď „ne“. Otázku je do budoucna nutno přeformulovat.

Celkově hodinu hodnotím spíše negativně, protože mě nebavila a domnívám se, že nebavila ani studenty. Občanská výchova přímo vybízí k aktivitám a metodám a dnešní výuka měla od těchto činností velmi daleko.

Funkční momenty

- V evokační a v reflexivní části pracovali studenti aktivně, střídání činností je přínosné k oživení žákovské pozornosti.

Nefunkční momenty

- Žáci byli převážnou část hodiny pasivní.

Návrhy pro budoucí praxi

- Prokládat výkladové části aktivitami. Příště bych se zkusila oprostít od výukového schématu E-U-R. Hodinu bych postavila na střídání kratších aktivit a zápisů.
- Přehodnotit odpovědi na tvrzení ve zmíněné prezentaci.

4.6 Analýza vyučovací jednotky č. 6 Občanská společnost; Občanská participace

4.6.1 Část přípravná

Organizační vymezení

Datum: 13. října 2015

Předmět: OBV

Třída: 3. A

Počet přítomných studentů: 19

Číslo hodiny: 1

Časový rámeček: 45 min

Tematický plán: Občanská společnost; Občanská participace

Konkretizace tématu:

- Občanská participace

Dílčí cíle:

- Žák posoudí přínosnost vybrané instituce a svá tvrzení zdůvodní.
- Žák uvede příklady situací, v nichž by mohl využít pomoci prezentovaných institucí.
- Žák navrhne vlastní instituci, která by byla v dnešním světě prospěšná a vysvětlí, proč mu daný typ instituce chybí.

Zvolené metody:

- fáze evokace
 - m. otázek
- fáze uvědomování si...
 - Práce s textem
 - Skupinová diskuze
- fáze reflexe

- Studentská prezentace
- Diskuze

Organizační formy:

- hromadná
- smíšená skupinová

Rozvíjené kompetence:

- k učení, sociální a personální, k řešení problémů, komunikační

Časový plán:

- Uvítání, zápis do TK – 3 min
- Evokace – 3 min
- Fáze uvědomění si významu – 24 min
- Reflexe – 15 min
- Ukončení hodiny

Pomůcky:

dataprojektor, prezentace s otázkami k pracovním textům, pracovní text (viz příloha H)

Dílní kroky výuky:

- Uvítání, zápis do TK
- Evokace
 - Vyvolání studenti odpovídají na otázky tyto otázky:
 - Co je to občanská společnost?
 - Jaká věda se zabývá studiem společenských jevů?
 - Existuje občanská společnosti ve všech státech?
 - Jaké jsou základní předpoklady pro vznik občanské společnosti?
 - Jaké typy skupin občanských společností rozlišujeme?
 - Co je to lobbismus a kde se s ním můžeme setkat?
- Fáze uvědomění si významu – 24 min
 - Studenti budou rozděleni do osmi stejně početných skupin. Každá skupina dostane jednu občanskou organizaci a po přečtení textu odpoví na otázky ze snímku č. 52 (viz příloha B, str. 9). Žáci pracují metodou skupinové diskuze. Výsledky své práce zaznamenávají na papír, z něhož budou daná zjištění prezentovat ostatním spolužákům. Každá skupina zformuluje o své organizaci jednu větu, kterou si ostatní spolužáci zapíšou do sešitu.

- Každá skupina si určí mluvčího.
- Reflexe – 15 min
 - Jednotlivé skupiny prezentují výsledky své práce.
 - Studenti si do sešitu vytvoří soupis prezentovaných organizací.
- Ukončení hodiny

4.6.2 Část reflexe

Z této hodiny mám opravdu dobrý pocit. Studenti pracovali tak, jak jsem si představovala. Odvážuji se tvrdit, že se jednalo o ukázkovou hodinu. Tato hodina se stala vzpruhou, kterou jsem již vnitřně potřebovala.

Začátek hodiny proběhl standardně. Studenti na položené otázky relativně reagovali, v případech, kdy tomu tak nebylo, jsem změnila formulaci otázky a žáky k odpovědi navedla.

Dobrý pocit jsem začala vnímat při skupinové práci. Vyjma jednoho studenta, který se zabýval mobilním telefonem, všichni žáci pracovali. Skupinky jsem nemusela výrazně utišovat a vše probíhalo v duchu klidné atmosféry. Dílem náhody se stalo, že dvě dívky, které o občanskou výchovu nejeví žádný zájem a často z nich mám dojem, že je výuka obtěžuje, byly dnes zapálené a komunikovaly se mnou. K tomuto stavu přispěl fakt, že jejich skupina zpracovávala informace o organizaci, kterou znaly a s jejíž činností se osobně setkaly. Bylo to poprvé, kdy jsem u těchto dívek viděla nadšení.

Když mělo dojít na prezentování výsledků, nevznikly žádné prostoje tím, že by se ve skupině nenašel nikdo, kdo by prezentoval, což se mi občas stávalo na pedagogických praxích. V tomto ohledu je perfektní, že má třída tak dobré mezilidské vztahy.

Nejlépe hodnotím fázi reflexe. Studenti byli komunikativní, skupinky se vzájemně poslouchali. Měla jsem dojem, že názory studentů na jednotlivé organizace mi přidaly další dílek do mozaiky poznání studentů. Z tohoto hlediska pro mě byla dnešní hodina obrovským přínosem. Jsem ráda, když vím, kdo přede mnou sedí a koho učím. Témata, v nichž mohou studenti předkládat své názory, jsou vždy dobrá, protože skrze studentskou argumentaci se o nich vyučující dozvídá různé vlastnosti. Když vím, jací jsou žáci, mohu lépe volit styl výuky, metody atd.

Funkční momenty

- Dostatek prostoru fázi uvědomování si významu i fázi reflexe.
- Zájem studentů o téma.

- Vzájemné pozitivní studentské vztahy.
- Jasnost instrukcí a jejich neustálé zadání před zraky žáků.

Nefunkční momenty

- Nezaznamenala jsem.

Návrhy pro budoucí praxi

- U každé třídy, kterou učím prvně, bych si měla na začátku roku zjistit jejich zájmy, aktivity a témata, která jsou pro dané studenty aktuální. Se zjištěnými informacemi cíleně pracovat a zakomponovávat je do hodin.

4.7 Analýza vyučovací jednotky č. 7 Občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití

4.7.1 Část přípravná

Dnešní hodina bude netradiční, protože polovina třídy odjela na školní zájezd do Anglie. Protože po tomto týdnu následují podzimní prázdniny, budu v hodině pouze opakovat a rozvíjet probraná témata do hloubky.

Organizační vymezení

Datum: 20. října 2015

Předmět: OBV

Třída: 3. A

Počet přítomných studentů: 15

Číslo hodiny: 7

Časový rámec: 45 min

Tematický plán: Občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití

Konkretizace tématu:

- Občanské ctnosti potřebné pro demokracii

Dílčí cíle:

- Žák rozliší, které aktivity brání rozvoji občanské společnosti a které ji podporují, a zdůvodní svá tvrzení.

- Žák zhodnotí, zda mají některá z opatření, která brání rozvoji občanské společnosti smysl, a pokud tomu tak je, vysvětlí, proč tomu tak je.
- Žák na základě zhlédnutí videoukázky odpoví na otázky uvedené v pracovním listě (viz příloha I).
- Žák navrhne seznam vlastností, které by měli mít lidé, aby rozvíjeli ideály demokratického soužití. Svůj výběr představí formou argumentace před spolužáky.

Zvolené metody:

- fáze evokace
 - Síla dvojice
- fáze uvědomování si...
 - Studijní průvodce
- fáze reflexe
 - Brainstorming

Organizační formy:

- hromadná
- smíšená (samostatná a skupinová)

Rozvíjené kompetence:

- k učení, sociální a personální, k řešení problémů, komunikační

Časový plán:

- Uvítání, zápis do TK – 3 min
- Evokace – 10 min
- Fáze uvědomění si významu – 20 min
- Reflexe – 12 min
- Ukončení hodiny

Pomůcky:

- dataprojektor, pracovní listy, prezentace, videoukázka

Dílčí kroky výuky:

- Uvítání, zápis do TK
- Evokace
 - Studenti ve dvojici vyberou ze snímku č. 55 (viz příloha B, str. 10) aktivity, které nepodporují rozvoj občanské společnosti. Následně svůj výběr prezentují ostatním skupinám.
- Fáze uvědomění si významu

- Rozdat studentům pracovní listy a nechat čas na seznámení s obsahem.
- Spustit videoukázku.
- Dát studentům čas cca 2 minuty na vyplnění pracovního listu.
- Prezentovat výsledky.
- Reflexe
 - Brainstorming – nechat studenty psát na tabuli a následně zakroužkovat pět nejdůležitějších vlastností.
- Ukončení hodiny

4.7.2 Část reflexe

S dnešní hodinou jsem byla spokojena. Výuku jsem měla postavenou především na reflexi, která byla prováděna metodou diskuze v každé dílčí části výuky. Jsem ráda, že jsem měla možnost učit třídu s menším počtem žáků, protože výuka tak získala opět nový rozměr. Na dnešní hodinu jsem se po minulé vydařené výuce hodně těšila a jsem ráda, že jsem se ve svých očekávání nezklamala. Protože do Anglie odjeli zejména žáci aktivnější a s lepším prospěchem, mohla jsem lépe poznat i studenty, kteří jsou v hodinách pasivnější či se nedostanou tak často ke slovu, protože ho získají pohotověji. Musím přiznat, že jsem si až na dnešní hodině uvědomila, že neznám ještě všechny studenty jménem. Zároveň mám pocit, že je škoda, že na výuce nebyli i ostatní žáci, protože z diskuze vyplynulo, že video o Janu Zajícovi vyvolalo u studentů hodně emocí. Domnívám se, že vyvoláním emocí formuje učitel žáky nejlépe, a proto mě zpětně mrzí, že jsem si nenechala hodinu pro celou třídu.

Pokud jde o organizační stránku výuky, opět jsem drobně bojovala s časem na konci hodiny. Reflexi jsem chtěla dát v původním plánu větší prostor, ale ve výsledku se vše odehrálo během sedmi minut, což je téměř poloviční čas oproti původně plánovanému. Nedodržení harmonogramu nastalo kvůli přílišnému rozpovídání při prezentování výsledků pracovních listů.

Funkční momenty

- Menší počet studentů ve třídě přispěl ke kvalitnější realizaci metod, zejména v částech reflexe.

Nefunkční momenty

- Časový rozvrh nebyl navržen adekvátně. Kdyby bylo ve třídě více studentů, předpokládám, že by se jednotlivé aktivity nestihly.

Návrhy pro budoucí praxi

- Věnovat větší prostor reflexi.
- Promyslet, jak zapojit v diskuzích více jedinců, ale nebyla tím narušena celá výuka.
- Rozdávat pracovní listy vždy před video ukázkami. Domnívám se, že studenti tak mají prostor lépe vnímat obsah a lépe se v něm orientují.

4.8 Analýza vyučovací jednotky č. 8 Občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití

4.8.1 Část přípravná

Organizační vymezení

Datum: 3. listopadu 2015

Předmět: OBV

Třída: 3. A

Počet přítomných studentů: 25

Číslo hodiny: 8

Časový rámeček: 45 min

Tematický plán: Občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití

Poznámka: Dle tematického plánu by mělo dnes být odučeno téma „Občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití“. Na tuto problematiku se mi podařilo domluvit besedu s doktorandem UK ze sociologického oboru, který se specializuje na téma multikulturního soužití. Vzhledem k tomu, že je tato oblast zkoumání velmi aktuální v souvislosti s tzv. uprchlickou krizí, přizpůsobila jsem tematický plán časovým možnostem Mgr. Jaromíra Mazáka a látku přeorganizovala. V dnešní hodině se budu věnovat oblasti, která je v tematickém plánu vymezena takto: „Lidská práva, jejich obhajování, veřejný ochránce práv, práva dětí“.

Konkretizace tématu:

- Lidská práva
- Veřejný ochránce práv

Dílčí cíle:

- Žák vyjmenuje základní lidská práva.
- Žák posoudí, zda má smysl lidská práva chránit a svůj úsudek vysvětlí.

- Žák vyjmenuje alespoň tři instituce, které se zabývají ochranou a vymáháním lidských práv.
- Žák zná jméno aktuálního veřejného ochránce lidských práv v ČR a objasní jeho postavení vůči soudní moci České republiky.

Zvolené metody:

- fáze evokace
 - metoda otázek
 - komentovaná videoukázka
- fáze uvědomování si...
 - výklad
- fáze reflexe
 - didaktická hra

Organizační formy:

- hromadná

Rozvíjené kompetence:

- k učení, sociální a personální, komunikační

Časový plán:

- Uvítání, zápis do TK – 3 min
- Evokace – 15 min
- Fáze uvědomění si významu – 22 min
- Reflexe – 5 min
- Ukončení hodiny

Pomůcky:

dataprojektor, prezentace (viz příloha B, str. 10 – 12, snímky 59 – 67, videoukázka, kvíz

Dílčí kroky výuky:

- Uvítání, zápis do TK
 - Připomenout besedu na příští týden.
- Evokace – 15 min
 - Položit studentům několik otázek typu:
 - Co jsou to lidská práva?
 - Znáte nějaká lidská práva?
 - Je důležité chránit lidská práva?

- Setkal jste se již někdo s tím, že vám bylo nějaké ze základních lidských práv upíráno?
- Spustit video z youtube na téma lidských práv. Video je třeba zastavovat vždy těsně předtím, než je odhalena pointa. Studenti hádají po zhlédnutí jednotlivých pasáží o jaké lidské právo se jedná.
- Fáze uvědomění si významu – 22 min
 - Výklad dle prezentace, nutné prokládat otázkami do běžného života.
- Reflexe – 5 min
 - Promítnout studentům kvíz a dát jim možnost získat jedničky za správné řešení.
- Ukončení hodiny

4.8.2 Část reflexe

Dnešní hodina ve mně vyvolala neutrální pocity. Řekla bych, že hodina byla průměrná. Tematický plán byl naplněn, k jisté aktivizaci studentů došlo, ale nevznikla zde žádná větší studentská tvůrčí činnost. Žáci byli spíše pasivní. Vzhledem k tomu, že je třída obvykle relativně upovídána, a i přesto, že většinou spolupracuje, vykonává zadané pokyny vždy vyšší hladinou hluku. Dnes jsem nemusela téměř vůbec zvyšovat hlas k utišování třídy, což jsem ocenila, na druhou stranu ve mně ona tichost výuky vyvolala dojem neutrality.

Při evokační části jsem se bála, že nebudou studenti spolupracovat, protože na úvodní otázky příliš nereagovali. Pár uchopitelných odpovědí se mi dostalo, ale padaly i odpovědi typu: „Lidská práva jsou kecy.“ „Je to nuda.“ nebo „Proč se tohle učíme?“ Na otázku, zda jim bylo nějaké ze základních práv již upřeno, padla odpověď, že ano, protože jim škola bere právo na svobodu. Naštěstí video z youtube je silně emotivní a po jeho zhlédnutí už studenti spolupracovali lépe. Na této situaci jsem si uvědomila, jak málo dokážu studenty zaujmout oproti tomu, co s jejich pozorností udělá dobře natočené video plné efektů. Práce s ukázkou byla zajímavá, jednotlivé pasáže u studentů evokovaly různé druhy lidských práv, přibližně ve třetině případů se studenti odchýlili od práva, které bylo na snímcích demonstrováno. Asi jedinou nevýhodou videa byl jeho střih, který jsem vnímala negativně jak já, tak studenti, kteří na to při sledování několikrát upozornili. Tvůrci chtěli posílit propagaci světové stránky pro ochranu lidských práv, proto na ně mnohokrát odkazovali, což působilo rušivým dojmem.

Ve fázi uvědomování si významu jsem dnes jen vykládala. Kde to bylo možné, prokládala jsem výklad otázkami nebo příklady ze života. V této části výuky byli studenti sice

pasivní, ale zaujatí. Mám dojem, že žákům tento stav vyhovoval. Když o hodině přemýšlím, uvědomila jsem si také to, jak je pro mě obtížné třídu řídit a organizovat při aktivnějším způsobu výuky. Vždy se najde někdo, kdo se veze se skupinou nebo kdo unikne mojí pozornosti, a já nemám stoprocentní jistotu, že naplnil cíle, ke kterým výuka měla vést.

Opakovací část proběhla bez problému, žákům jsem kvíz zadala s možností získat malé jedničky, takže studentská aktivita výrazně stoupla. Po první minutě jsem přidala pravidlo, že z lavice může přijít jen jeden student, protože někteří začali opisovat od souseda. V zápalu boje studenti ani neprotestovali.

Funkční momenty

- Využití videoukázky.
- Kvíz na známky.
- Množství probrané látky, splnění tematického plánu.

Nefunkční momenty

- Studentská pasivita.
- Chybějící spolupráce s učitelem v evokační části.
- Snižování významu probíraného tématu.

Návrhy pro budoucí praxi

- Pracovat častěji s videoukázkami.
- U témat, která nejsou studenty příliš oblíbená, zahájit hodinu metodou šoku²².

4.9 Analýza vyučovací jednotky č. 9 Lidská práva, jejich obhajování, veřejný ochránce práv, práva dětí

4.9.1 Část přípravná

Dnešní hodina není připravena mnou, ale na téma Soužití v multikulturní společnosti jsem pozvala pana Mgr. Jaromíra Mazáka, doktoranda UK oboru sociologie. S ohledem na dění okolo tzv. uprchlické krize, která je v současnosti tématem vyvolávajícím silné emoce a rozpoutávajícím četné politické debaty na nadnárodní úrovni, rozhodla jsem se látku přenechat odborníkovi z praxe. Zároveň jsem si vědoma, že dané problematice nerozumím do

²² Metodou šoku je myšleno zvolení takové formy zprostředkování látky, které vyvolá u studentů dostatečně silné emoce, aby tématu věnovali žáci pozornost i po skončení dané formy.

hloubky. Vzhledem k medializaci současného uprchlictví jsou studenti tématem doslova masírováni, a proto bych byla ráda, kdyby jim tuto oblast přiblížil odborník.

Na hodinu jsem osobně velmi zvědavá. S panem Mgr. Mazákem jsme komunikovali před přednáškou pouze e-mailem. Protože je látka do tematického plánu zařazena jen jednorázově, upozornila jsem pana magistra na fakt, že studenti nemají k tématu nic odučeno. Zároveň jsem pana Mazáka poprosila, zda by mohl při svém programu postupovat tak, aby došlo k naplnění výukových cílů (viz str. 45 dílčí cíle). S vedením školy se mi podařilo na přednášku dohodnout časovou dotaci 2x45 minut. Mezi jednotlivými bloky byla půl hodinová obědová pauza.

S ohledem na charakter dnešní výuky jsem z organizačního vymezení odstranila informace o zvolených metodách, časovém plánu, formách výuky a dílčích krocích výuky, protože tyto části plánuji vždy předem. V této výukové jednotce jsem k uvedeným informacím neměla předem přístup, ale budu se jim věnovat ve fázi reflexe. Na besedě nebudu aktivní součástí výuky, budu zde v roli pozorovatele.

Organizační vymezení

Datum: 6. listopadu 2015

Předmět: OBV

Třída: 3. A

Počet přítomných studentů: 23

Číslo hodiny: 9

Časový rámeček: 2x 45 min

Tematický plán: Lidská práva, jejich obhajování, veřejný ochránce práv, práva dětí

Poznámka: V tematickém plánu je uvedeno toto téma, ale z organizačních důvodů byla témata zaměněna (vysvětlení viz str. 45)

Konkretizace tématu:

- Současná multikulturní společnost a její problémy
- Uprchlíctví

Dílčí cíle:

- Žák diskutuje na téma multikulturního soužití.
- Žák předkládá důvody proč nebyt lhostejný k uprchlické krizi.
- Žák vlastními slovy shrne, co je to uprchlická krize a co je jejím důvodem.

- Žák vysvětlí pojmy: globalizace, stereotyp, předsudek, etnikum, imigrant, azyl, integrace.

Rozvíjené kompetence:

- k učení, sociální a personální, komunikační

Pomůcky:

- dataprojektor, prezentace

4.9.2 Část reflexe

Reflexi jsem se rozhodla provést ve dvou částech, které odpovídají organizaci celé besedy. Protože byla mezi jednotlivými bloky pauza na oběd, která výuku přerušila, považuji volený způsob reflexe za přínosnější.

Přestože jsem neměla od začátku školního roku žádné problémy s technikou, dnešního dne se tak stalo. Na začátku hodiny jsem představila Mgr. Mazáka, zapsala do třídnice a ve chvíli, kdy chtěl přednášející spustit prezentaci, neproběhlo spárování dataprojektoru a monitoru. Po zhruba dvou minutách neúspěšných pokusů o řešení se ozval jeden student, který situaci několika kliknutími myši vyřešil.

Výuku prvního bloku jsem vnímala jako dvoufázovou. Patnáct minut trvala fáze evokace a 30 minut fáze uvědomování si významu. Zatímco fáze evokace byla postavena na částečné aktivitě studentů, druhá fáze byla téměř výhradně v rukou vyučujícího.

Evokační část byla složena z několika obrázků a jednoho videa, které vyučující se studenty metodou návodných otázek rozebíral. Studenti spolupracovali a snažili se reagovat. Tato činnost probíhala na základě podkladů ze snímků č. 1-8.

Fáze uvědomování si významu byla postavena na informacích ze snímků č. 9-14. Výuka zde přestala být živou komunikací mezi studenty a Mgr. Mazákem, ale stala se jeho monologem. Při pozorování studentů jsem si všímala jejich unaveného a znučeného obličejů a bála jsem se jejich hodnocení besedy, které mám v plánu realizovat na další vyučovací hodině. Posledních deset minut bloku sledovalo několik studentů opakovaně čas.

Druhý vyučovací blok byl postaven diskuzně. Nešlo o změnu, která by proběhla na základě naší bleskové reflexe o pauze, ale o plánovité rozhodnutí. Tématem byla uprchlická krize. Jako podkladový materiál sloužily snímky č. 15-22, ale diskuze se rozvinula natolik hned od počátku, že byly použity pouze slide č. 15-18. Studenti prokázali poměrně široké povědomí o tématu. Částečně jsme se dotkli i problematiky Romů. Musím konstatovat, že v tuto chvíli byla studentská aktivita na nejvyšším výkonu. Jak vyplynulo z kontextu, je tomu

tak i přesto, že ne každý student má přímou zkušenost s Romy, opomeneme-li fakt, že každý někdy potkal Roma na ulici. Během diskuze došlo několikrát k napětí, které vzniklo tím, že se studenti dostali do konce se svými názory, které byly často založeny na nepřesných informacích. Musím přiznat, že diskuze byla po obsahové stránce velmi přínosná i pro mě. Měla jsem několikrát pocit, že bych se do ní také ráda zapojila, ale nechtěla jsem narušovat průběh. V jednu chvíli jsem se neudržela a pomáhala jsem Mgr. Mazákovi s organizací studentů, protože došlo k tomu, že se studenti o daných problémech začali bavit na několika místech společně v menších skupinkách, a ve třídě tak vznikal hluk a nekonstruktivní prostředí. Studenti sice hovořili k tématu, ale rušivým způsobem. Diskuze zabrala celý druhý blok.

S magistrem Mazákem jsme provedli bleskovou reflexi výuky v době obědové pauzy a shrnující zhodnocení jsme prodiskutovali po skončení veškeré výuky. Shodli jsme se na tom, že by bylo přínosnější výkladovou část prvního bloku proložit nějakou aktivizační metodou. Kolega Mazák tento termín neznal, ale jádro problému studentské pasivity mu bylo jasné. Mgr. Mazák konstatoval, že výuka na střední škole je pro něj novinkou. Byl si vědom, že studenti na střední škole a na vysoké škole jsou jiní a potřebují jiný přístup. Magistr si v souvislosti diskuzí, která probíhala v druhém bloku, několikrát postěžoval na počet studentů ve třídě. Ze svých seminářů je zvyklí na přibližně dvanáct posluchačů. Kolega se mi omluvil, že nestihl probrat pojmy, které jsem po něm vyžadovala při domluvě obsahu látky. Dále zhodnotil, že i přesto, že pro něj výuka na střední škole byla jistým oříškem a jistou výzvou, diskuze z druhého bloku pro něho byla natolik příjemným zážitkem, že ho učení středoškoláků bavilo.

Po zhodnocení besedy s kolegou Mazákem jsem o dnešní výuce přemýšlela ještě odpoledne a dospěla jsem k několika závěrům. Především jsem si uvědomila, že ve výuce zaznělo několik pojmů, se kterými bylo poměrně hodně operováno, ale studenti nemusí znát jejich význam.²³ Tyto pojmy budu muset objasnit na další hodině. Dále jsem zhodnotila, že nedošlo k naplnění cílů, které jsem Mgr. Mazákovi zadala. Cíle budu tedy naplňovat v další hodině OBV sama. S tím souvisí problém, že další výuka proběhne až za čtrnáct dní, protože příští týden občanská nauka odpadá. Obávám se ztráty souvislostí, ale není v mé moci s tím cokoli dělat. Dále pro mě bylo velmi zajímavé sledovat vývoj studentské komunikace s přednášejícím. Na začátku prvního bloku seděli studenti klidně, naslouchali a snažili se kultivovaným způsobem reagovat na položené otázky. V posledních patnácti minutách tohoto

²³ Globalizace, stereotyp, předsudek, etnikum, imigrant, azyl, integrace atd.

bloku byli studenti pasivní, domnívám se, že jich mnoho již nevnímalo, ale ti, kteří udrželi pozornost bdělou, vypadali zaujatě. V druhém bloku se studenti stávali aktivnějšími a to až do té míry, že musel Mgr. Mazák několikrát žádat o klid. Studenti postupně přestali hlídat svůj projev a projevovali své názory velmi emotivním způsobem, většinou poměrně agresivním. Jednalo se zejména o situace, kdy se komunikovalo o Romech. V jednu chvíli jsem měla pocit, že studenti mají pocit, že musejí argumentačně zvítězit nad přednášejícím. Atmosféra se změnila v jakýsi boj protistran. Obdobné dojmy měl zřejmě i Mgr. Mazák, protože studenty dvakrát upozornil, že cílem diskuze není vést boj mezi názory, ale vyjasňovat fakta a oddělovat je od předsudků. Tento komentář se mi velmi líbil.

Celkově hodnotím besedu pozitivně a doufám, že studentské hodnocení bude obdobné. Do budoucna mám pro studenty předběžně domluvený program od mé kamarádky, které pracuje na Ministerstvu obrany ČR. Po zkušenostech s touto besedou se budu snažit na přípravách pracovat s ní, aby došlo k lepší práci s cíli.

Funkční momenty

- Odborník z praxe, nová tvář.
- Aktuální téma, o kterém studenti mají povědomí a mají pocit, že se jich téma dotýká.
- Množství reálných faktů, které byly pro studenty nové a do jisté míry je šokovaly.
- Vyšší časová dotace.

Nefunkční momenty

- Problém s technikou.
- Nevhodná organizační struktura.

Návrhy pro budoucí praxi

- Při diskuzích na celou hodinu stanovit jednoho studenta, který bude pomáhat vyučujícímu s organizací diskuze tak, aby nevznikaly skupinky, které si téma řeší samostatně.
- Zařazovat do hodin aktuality vždy, když dojde ve společnosti k něčemu zásadnímu, co je medializováno.

5 DISKUZE

5.1 Souvislosti s výukou

Na tomto místě bych ráda uvedla několik informací, které mají podle mého názoru vliv na mé učitelské začátky či nějakým způsobem vypovídají o způsobu mého studia na vysoké škole. Ráda bych zde demonstrovala, že jsem si učitelské povolání vybrala z důvodů hlubokého přesvědčení o smysluplnosti této profese a že věřím, že učitelství je jednou z cest, jak měnit svět k lepšímu.

Studium učitelství, včetně zvolených aprobačních předmětů, jsem si zvolila cíleně. Že chci být učitelkou, jsem pocítovala již od období navštěvování střední školy. Z tohoto důvodu jsem po druhém roce studia na stavební škole změnila obor a začala studovat od prvního ročníku obor výchovná a humanitární činnost. Po úspěšném přijetí na vysokou školu s aprobačními základy společenských věd a výtvarná výchova, jsem si po třech letech tohoto studia přibrala ještě předmět český jazyk a literatura, protože jsem si uvědomila, že s původně zvolenou aprobačními budu obtížně shánět uplatnění. Studium na vysoké škole pro mě nebylo obtížné, první studium jsem zakončila magisterským titulem s vyznamenáním. Během posledních dvou let studia jsem kromě teoretické přípravy zvyšovala svou profesní přípravu také po stránce praktické. Jako záskok za nemoc jsem vyučovala po dobu sedmi měsíců pět hodin týdně český jazyk na základní škole. V posledním ročníku magisterského studia jsem vyučovala celý školní rok osm hodin výtvarné výchovy na střeni škole.

Kromě obvyklých pedagogických praxích jsem se zúčastnila také tzv. klinického týdne, v rámci něhož jsem strávila jeden vyučovací týden na hospitacích u zkušené vyučující občanské výchovy. V druhém ročníku bakalářského studijního programu jsem se podílela na tvorbě moderní učebnice pro výuku občanské výchovy na základních školách. V rámci tohoto projektu jsem měla možnost nejen navrhnout, ale i vyzkoušet realizaci několika očekávaných výstupů ze vzdělávací oblasti Člověk a společnost z RVP.

Vyjma studia na VŠ jsem pedagogické zkušenosti získávala i coby vedoucí skautského oddílu Sluníčka Lochenice, který jsem vedla necelých šest let.

5.2 Student se stává učitelem

V této části jsem se rozhodla zamyslet nad tím, jak vnímám připravenost na pedagogickou praxi z vysoké školy. Domnívám se, že tato část práce je nejsubjektivnější a

nejosobnější částí celé diplomové práce, protože přerod studenta v učitele²⁴ je obtížně zaznamatelným a silně individuálním procesem. Při tvorbě otázek a závěrů vycházím zejména z deníku pocitů²⁵, který jsem si vedla po celou dobu práce na předkládaném výzkumu. Současně bych ráda podotkla, že oblast procesu stávání se učitelem je velmi rozsáhlá a není mým záměrem obsáhnout jí v celé šíři. V otázce připravenosti na pedagogickou profesi se budu orientovat pouze na stránku znalostí a dovedností organizačních, didaktických a faktografických.

Při několikerém průzkumu a rozboru deníku pocitů jsem došla k závěru, že nejlepší vodící linkou procesem přerodu studenta v učitele bude v mém případě postup po časové ose.

Učitelkou jsem se začala stávat v dubnu roku 2015, kde jsem s velkým nadšením podepsala zaměstnaneckou smlouvu. V období od dubna do června jsem zažívala pocit štěstí plynoucí z jistoty zaměstnání a možnosti začít naplňovat své učitelské poslání.

V červenci jsem se dozvěděla, že je potřeba, abych vytvořila školní vzdělávací program pro nově otevíraný obor multimediální a propagační tvorba, díky němuž jsem byla do školy přijata coby učitel odborných předmětů digitální fotografie, design a kresba a kompozice. V této době jsem ještě nevěděla, jaké další předměty budu vyučovat. Protože jsem se s rámcovými vzdělávacími programy, z nichž školní vzdělávací programy vycházejí, na vysoké škole setkala mnohokrát, neměla jsem problémy ani s tvorbou ŠVP pro dané předměty ani s následnou tvorbou tematických plánů.

V srpnu jsem nastoupila do školy v rámci tzv. přípravného týdne, kde jsem se na úvodní poradě dozvěděla, jaké budu vyučovat předměty, jaký budu mít týdenní úvazek přímé výukové činnosti, že se stávám třídní učitelkou 1. B, že jsem s dalším novým kolegou spolugarantem nově otevíraného oboru, do jakých předmětových komisí patřím, že mám na starost nástěnky a školní kroniku.²⁶ Dále jsme dostali všichni plán porad a školních akcí a v neposlední řadě několik dílčích úkolů. Prostudovat si školní řád, který čítá přes dvacet stránek, seznámit se s osobními kartami našich studentů a zkontrolovat tematické plány námi vyučovaných předmětů. Musím přiznat, že se mě zmocnila tíseň. O třídnictví jsem se na VŠ nic nedozvěděla. Co je to předmětová komise jsem zjistila v rámci klinického týdne a na

²⁴ Označení Přerod studenta v učitele není objektivním a jasně uchopitelným označením, protože se jedná o proces. Teoreticky vzato se student stává učitelem od chvíle, kdy se začne na tuto profesi připravovat. Pro snadnější orientaci v práci jsem se rozhodla pojímat jako učitele teprve toho, kdo je zaměstnán jako učitel a má tedy plné možnosti naplnit potenciál tohoto povolání.

²⁵ Do deníku pocitů jsem si zaznamenávala pokud možno bezprostředně po výuce všechny dojmy, které jsem měla z odučených hodin. Tento deník jsem si nezavedla primárně pro účely psaní diplomové práce, ale pro osobní potřebu. Z tohoto důvodu jsem si zaznamenávala nejen pocity z výuky občanské výchovy, ale i z ostatních vyučovacích hodin.

²⁶ Vyučuji jedenáct různých předmětů, přičemž v sudé týdny vyučuji 27 hodin a v liché 23 hodin.

souvislé praxi jsem měla možnost se jedné z nich účastnit, ale to jen díky tomu, že jsem měla velmi svědomitou fakultní učitelku na základy společenských věd. I přesto, že jsem se na výuku těšila a v hlavě vymýšlela různé plány, jak budu vyučovat, najednou jsem měla pocit, že není možné všechno stihnout a nikde neudělat chybu. Všem nově začínajícím učitelům bylo řečeno, ať se nebojí zeptat zkušenějších kolegů v případě nejasností. Během přípravného týdne proběhla ještě jedna porada, na níž jsem jako třídní učitelka dostala mnoho listin a dokumentů, které mám rozdat první školní den svým studentům.²⁷

V září začalo mé první opravdové učení. První školní den proběhl bez komplikací. Po té, co odešli žáci domů, proběhla další provozní porada. Opět jsem dostala informace, na co je třeba dávat u žáků pozor, co je od nich potřeba zjistit, vybrat, co jim rozdat atd. První týden proběhl v duchu seznamování se s novými informacemi, pravidly a lidmi, přesto se již učilo podle běžného rozvrhu. Školní rok se rozjel velmi rychle a se stoprocentním nasazením. Na poradě, která proběhla v polovině září, mi bylo doporučeno vedením školy, abych udělila napomenutí třídního učitele studentovi, který nedonesl v termínu podepsané informace o třídních schůzkách od rodičů. Na můj dotaz, zda je toto opatření nutné, mi bylo odpovězeno, že ano. Přiznám se, že mi z celé situace nebylo fyzicky dobře, ale nechtěla jsem vyvolávat další problémy, tak jsem situaci dál neřešila. Září 2015 pro mě bylo asi nejmotivnějším a nejnáročnějším měsícem posledních let. V zaměstnání jsem se obávala, že udělám chybu. Kdykoliv jsem byla volána k vedení, čekala jsem, kde jsem co neudělala správně dle školního řádu. Ve sborovně, kde jsou všichni učitelé, jsem neměla nikoho, koho bych považovala za opravdového přítele, všichni pro mě byli novými tvářemi. Dalším velkým úkolem byla tvorba příprav. Protože jsem se dozvěděla vyučované předměty až v přípravném týdnu, tvořila jsem přípravy ze dne na den. Obvykle jsem se z práce vracela mezi čtvrtou a pátou hodinou a po zhruba půl hodinovém odpočinku jsem začínala dělat přípravy, s nimiž jsem končila mezi jedenáctou a dvanáctou hodinou večerní. Téměř celé září jsem se připravám na daný den musela věnovat i ráno, ještě před odchodem do školy, protože jsem je večer buď nestihla nebo jsem si jimi nebyla jistá. Abych všechno stíhala, zrušila jsem všechny své volnočasové aktivity. K psychické nepohodě vedla ještě skutečnost, že jsem nenavázala dobrý vztah se 4.

²⁷ Vše bylo tak rychlé, že jsem si nepoznamenala všechny dokumenty, které jsem první školní den rozdávala. Vzpomínám si ale, že šlo mimo jiné o informace ke školnímu stravování, informace o školních praxích, požadavky na platbu školního oděvu, poučení o BOZP, souhlas s pořizováním audiovizuálních záznamů ve prospěch školy, přihlašovací údaje pro žáky a jejich rodiče do systému bakaláři a informace k první rodičovské schůzce.

ročníkem, v němž vyučuji filozofii.²⁸ Na druhé straně tu byli moji svěřenci, kteří potřebovali vlídnou a usměvavou třídní, která pro ně bude oporou a pomůže jim se všemi problémy, které musí na začátku studia na nové škole překonat. S velkým sebezapřením jsem překonala září, ale cítila jsem se velmi frustrovaně.

K zvládnutí pracovního maratonu mi pomohli moji blízcí, kteří se ke mně chovali ještě citlivěji než v době příprav na státní zkoušky. Mnohokrát jsem ze zaměstnání přicházela s pláčem nebo takovou bolestí hlavy, která mi nedovolovala usnout bez požití tisícího léku. Asi nejdůležitější zpráva, kterou jsem od svých blízkých dostala, byla informace, že pokud dám výpověď a změním zaměstnání či zaměstnavatele, nebude to nikdo chápat jako moji lenost, neschopnost či prohru. Jejich slova mi dala jistý pocit klidu, neměla jsem již pocit bezvýchodné situace. Dalším faktorem, který mi pohodl k uklidnění, byl prodloužený víkend způsobený státním svátkem. Jednalo se sice o jeden volný den, ale stihla jsem si udělat čtyři hodiny příprav navíc, promyslet důležité organizační záležitosti své výuky a provést bilanci nad prvním měsícem výuky.

V říjnu se začala situace vylepšovat. Ve sborovně jsem našla kolegy, se kterými si rozumím a některé dny se mi podařilo přípravy dokončovat okolo deváté hodiny večerní. K velkému uvolnění došlo od poloviny října, protože padesát dětí odjelo na školní zájezd do Anglie. Některé předměty z rozvrhu odpadly a některé třídy byly spojeny. Z celého úvazku jsem vyučovala pouze pět hodin, které proběhly standardně. Na tento týden navazovaly týdenní podzimní prázdniny. Byla to pro mě velká úleva, protože se mi podařilo zvolnit pracovní tempo. První dva dny prázdnin jsem se školním záležitostem vůbec nevěnovala a odpočinula jsem si formou výletů do přírody. V dalších dnech jsem věnovala tvorbě příprav na výuku vždy šest hodin. Týden prázdnin byl velmi užitečný. Psychicky jsem si odpočinula a zároveň jsem si v zázemí domácího prostředí vytvořila hodně příprav do zásoby.

V listopadu jsem získala pocit vyrovnanosti a klidu. Do školy jsem nechodila vystresovaná, zda mám vše, a v odpoledních hodinách se mi dařilo využívat část volného času pro návrat k dřívějším aktivitám, zejména sportu a vzdělávání se v anglickém jazyce. Během listopadu jsem si přestala připadat jako továrna na přípravy a postupně jsem začala aktivizační metody zařazovat i v dalších předmětech. Do té doby jsem se soustředila zejména na přípravy občanské výchovy a odborných předmětů²⁹. Jsem za tuto změnu velmi ráda, protože

²⁸ Třída je velmi nesourodá, studenti mezi sebou nemají dobré vztahy a prospěchově se jedná o silně podprůměrnou třídu. Vztah se třídou se snažím po malých krůčcích zlepšovat, protože jednou z příčin, proč nedošlo k zdárnému zahájení výuky, je přemrštěnost mých požadavků.

²⁹ Design, kresba a kompozice a digitální fotografie.

v situacích, kdy jsem nestíhala přípravy, jsem vyučovala metodou výkladu, která mi není blízká, a domnívám se, že využívání výlučně této metody není pro studenty přínosné.

Během tvorby příprav jsem si uvědomila, že nejsem z vysoké školy dobře připravena po faktografické stránce. Vyjma filozofie a kresby a kompozice jsem si musela téměř všechny informace k dané látce hledat. Ze zajímavosti jsem si prošla seznam všech předmětů, které jsem za celou dobu studia na VŠ absolvovala a u většiny z nich jsem si připomenula obsah sešitů, které jsem si vedla. Došla jsem k závěru, že jsme z velké části probírali témata, která jsou odtržená od reality středoškolského pedagoga a potřebné informace chybí. Na druhou stranu jsem velmi dobře připravena po didaktické stránce. V této oblasti mám pocit, že vždy vím, kam sáhnout či jak vymyslet takovou metodu, aby vedla k vytyčeným cílům, případně odhalit, proč zvolená metoda nezafungovala.

Chtěla jsem v této části práce zhodnotit také připravenost po stránce organizační, ale domnívám se, že není možné tuto oblast hodnotit, protože hraje roli celá řada faktorů, které není možné v rámci vlastní reflexe odhalit. S organizační složkou výuky jsem neměla problém nikdy, již na střední škole jsem vykazovala vysoké organizační schopnosti, tudíž se domnívám, že s organizační stránkou učitelství potíže nemám, ale netvrdím, že je to dílem přípravy na VŠ.

5.3 Plánování výuky základů společenských věd

V dobách praxí na pedagogické fakultě jsem trávila přípravami na výuku vždy celé odpoledne a večer před vlastní výukou. Vzhledem k počtu, charakteru a různosti příprav, které jsem nucena dělat v rámci zaměstnaneckého poměru, jsem musela časovou náročnost plánování výuky snížit. Tento cíl byl pro mě obtížně splnitelný, protože při vybírání a vymýšlení nejlepší vhodné metody se nechávám unést řetězením nápadů a mnohdy se mi stane, že o látce a přípravě přemýšlím i z hlediska budoucnosti.³⁰ Při opačné situaci nemohu dlouho najít vhodný způsob výuky a mnoho času ztratím hledáním inspirace, která obvykle spustí vlastní tvůrčí proces uchopení tématu. Na délku tvorby přípravy má největší vliv učivo. Zejména ve společenských vědách je mnoho témat, která nemám dostatečně dobře probraná.³¹ V takových případech musím věnovat hodně času seznámení se s danou problematikou a

³⁰ Mnohokrát se mi stalo, že jsem připravovala určitou látku, ale zároveň mě napadalo, jak by bylo možné pracovat s jiným tématem. Abych dané myšlenky nezapomněla, musím si je zapisovat nebo rozpracovat s aktuálně potřebnou přípravou i tu, kterou použiji až za nějaký čas.

³¹ Největší nedostatky pocítuji především v oblasti mezinárodních vztahů. Například s fungováním a strukturou Evropské unie jsem nepřišla za celé vysokoškolské studium do styku vůbec, přitom se jedná o denní realitu občanů České republiky.

činnost didaktická přichází až poté. Ze všech mnou vyučovaných předmětů³² považuji tvorbu přípravy na občanskou výchovu nejnáročnější.³³ Studenti vnímají předmět jako okrajový, vyučující je musí zaujmout pro práci. Šíře vyučovaných témat nekonečná a vždy je velmi důležitá práce s konkretizací³⁴ tématu.

Abych měla jistotu, že stihnu na další školní den připravit veškerou potřebnou výuku, tvořila jsem přípravy na občanskou výchovu ve dvou fázích. První fáze probíhala vždy formou zběžného seznámení s tématem, abych zjistila, zda budu muset k tématu hledat faktické informace, případně jak dlouho. Dále jsem vytvořila přípravy na všechny ostatní předměty, a následně jsem se vrátila k dokončení započaté přípravy na občanskou výchovu. Tento postup se může zdát nelogický, ale zjistila jsem, že pokud postupuji jinak, stane se, že se nechám unést vymyšlením metod na jednu hodinu, ale ostatní přípravy nestihnu. Pokud si nechám občanskou výchovu nakonec, mohu nechat tvorbě tolik prostoru, kolik zvládnu před usnutím. Časová náročnost příprav jednotlivých vyučovaných jednotek je zaznamenána v tabulce č. 3.

Tab. č. 3

Datum	Konkrétní téma	Doba tvorby přípravy
8. 9. 2015	Politika jako věda; Politický program	88 minut
15. 9. 2015	Vývoj politického myšlení	42 minut
21. 9. 2015	Co je to demokracie; Principy demokracie	92 minut
29. 9. 2015	Co je to demokracie; Principy demokracie; Druhy demokracie	107 minut, včetně přípravy písemné práce
6. 10. 2015	Občanská společnost	60 minut
13. 10. 2015	Občanská participace	96 minut
15. 10. 2015	Občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití	80 minut
20. 10. 2015	Lidská práva; Veřejný ochránce práv	37 minut
6. 11. 2015	Současná multikulturní společnost a její problémy; Uprchlíctví	Neznámá fakta

³² Vyučuji předměty: Kresba a kompozice, design, základy digitální fotografie, odborné kreslení, společenská a kulturní výchova, dějiny kultury, český jazyk a literatura, dějepis, kultura a občanskou výchovu.

³³ Ve společenskovedních předmětech jako je například český jazyk a literatura, dějepis či dějiny kultury, je výběr tématu dán relativně jasně, protože se vyučující pohybuje neustále kolem dějinné osy a šíře probíraného učiva je omezoována zejména časovou dotací. U odborných předmětů jako základy fotografie, kresba a kompozice a dalších, je náplň výuky dána jasně tím, jaké dovednosti musí student na konci vyučovacího procesu reálně prokázat.

³⁴ Je myšleno ve smyslu zúžení látky.

Reálně odučené vyučovací jednotky a doba strávená časem tvorby jejich přípravy

Na všechny předměty jsem si na základě studia tematických plánů vytvářela v září tabulky, z nichž jsem si jednotlivá témata rozpracovala ke konkrétnímu datu. Jak je možné vidět při porovnání tabulek 3 a 4, v období tvorby výzkumu došlo k několika nečekaným změnám. 15. října jsem dostala hodinu navíc, 20. října se výuky účastnila jen polovina studentů, protože druhá odjela do Anglie. Hodina 3. listopadu byla přesunuta na 6. listopadu, kam byla přidána ještě jedna hodina navíc, aby mohla proběhnout beseda s Mgr. Jaromírem Mazákem. Tento přesun měl vliv na hodinu OBV, která měla proběhnout 10. listopadu, ale neproběhla, protože byl daný prostor věnován výuce předmětu dějiny kultury, který se běžně vyučuje v pátek. Z důvodů výše uvedených změn se dostávám do určitého skluzu. De facto neměla třída čtrnáct dní občanskou výchovu a dochází tak k narušení kontinuity výuky.³⁵

Tab. č. 4

Datum	Téma dle tematického plánu
8. 9. 2015	politika a politická ideologie
15. 9. 2015	Vývoj pohledu na politiku v historii
21. 9. 2015	základní hodnoty a principy demokracie
29. 9. 2015	demokracie přímá a nepřímá
6. 10. 2015	občanská společnost
13. 10. 2015	občanská participace
20. 10. 2015	občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití
27. 10. 2015	volno ředitele školy
3. 11. 2015	lidská práva, jejich obhajování, veřejný ochránce práv; práva dětí
10. 11. 2015	svobodný přístup k informacím, masová média a jejich funkce
17. 11. 2015	státní svátek
24. 11. 2015	nutno uzavřít klasifikaci

Plán výuky OBV vytvořený 2. září 2015

Pokud jde o plánování, je důležité si uvědomit, že učitel neodučí vždy přesných 45 minut výuky. Musím přiznat, že na většinu vyučovaných hodin chodím s cca třiminutovým zpožděním. Vzhledem ke všem povinnostem a funkcím, které ve škole mám, se mi o přestávce velmi často stane, že řešení momentálně vzniklé situace mi zabráni ve včasném

³⁵ Protože nikdy nevím, zda výuky proběhne, nepouštím se zatím do výuky pomocí časově náročnějších aktivizačních metod, protože se nemohu spolehnout, že prezentace připravené v jedné hodině, budou v následující hodině odprezentovány bez větší časové prodlevy.

příchodu do hodiny. Protože byla výuka OBV u 3. A předmětem mojí diplomové práce, dodržovala jsem začátky hodin striktně. Konstatuji však, že to bylo velmi obtížné a mnohdy nepříjemné, protože jsem musela odmítat řešení problémů studentů z mé třídy. Ke stresovosti situace přispívala i skutečnost, že mám v úterý přestávkové dozory.

5.4 Interakce se studenty

Obsáhlou kapitolou učitelské profese je interakce se studenty. Vyučující se s nimi setkává denně, jak ve vlastní výuce, tak při dozorech na chodbě atd. Vztah, jaký má vyučující se žáky, je velmi důležitým faktorem pro kvalitu, efektivitu a způsob realizace výuky. Z vysoké školy jsem věděla, že je velmi důležitý „dobrý začátek“ Představovala jsem si, že „dobrým začátkem“ je myšlen dobrý průběh první hodiny, který bude veden v pozitivním a optimistickém duchu, kdy dá vyučující najevo, že se na danou výuku těší, věří v žákovské schopnosti apod. Na „dobrý začátek“ jsem se velmi soustředila a domnívala jsem se, že jsem ho dosáhla. Po prvním měsíci výuky jsem si uvědomila, že celá problematika je daleko složitější.

Studenty 3. A učím vyjma občanské výchovy ještě na předmět dějiny kultury. I přesto, že jsme měli v hodinách OBV velmi dobrý vztah a výuka probíhala podle mých představ, ve chvíli, kdy jsem se studenty udělala chybu v předmětu dějin kultury tím, že jsem jim dala obtížnější písemnou práci, než čekali, došlo ke krátkodobému zhoršení našeho vztahu i v hodinách OBV. Tato zkušenost pro mě byla velmi cennou a zpětně jsem došla k závěru, že pokud učitel vyvolá ve studentech dojem hlubokého pedocentrismu, dojde mezi oběma stranami k nedorozumění. V příštím školním roce budu pracovat s „dobrým začátkem“ s větší opatrností, protože jako největší problém veškeré výuky i mimovýukové činnosti na škole vidím zkažený vztah studenta a vyučujícího. Jsem si vědoma, že jsem mnohdy přehlížela některé situace, které porušovaly školní řád³⁶, aby mezi mnou a studenty nevznikl mocenský konflikt. Jak s touto problematikou nakládat do budoucnosti, budu muset ještě zvážit.

5.5 Záměry pro budoucí učitelskou praxi

Na základě odučených hodin a rozboru veškerého materiálu, který jsem k tvorbě diplomové práce použila, jsem odhalila několik oblastí, v rámci nichž bych chtěla pracovat na zlepšení. Dané úkoly jsem si rozdělila do pěti skupin – struktura hodiny, fáze reflexe, příprava hodiny, práce s metodami, pojetí tématu.

³⁶ Jednalo se zejména o tolerování používání mobilních telefonů.

Třída je velmi komunikativní. Na jedné straně je to výhoda, zároveň je to problém ve chvíli, kdy jde o to, aby se mohl vyjádřit každý, nebo ve chvílích, kdy je třeba dojít jistého konsenzu. Na zvládnutí diskusních forem a metod práce je založeno mnoho aktivizačních metod a dokud nezvládnou studenti základní pravidla diskuze, omezila jsem výběr aktivizačních metod na ty, které považuji za méně náročné. Při diskusních metodách výuky budu častěji pracovat s rozmanitými formami pracovních listů. Já budu mít zpětnou vazbu do jaké míry a jakým způsobem se žáci zapojují do společné práce a studenti získají větší prostor pro zapojení se do diskuze.

Často se mi stává, že nevěnuji dostatečný prostor fázi reflexe, která je z hlediska vyučovacího procesu ta nejpodstatnější, protože v ní dochází k uchopení daného problému konkrétním jedincem. Rozhodla jsem se, že budu v budoucnu věnovat při plánování větší prostor reflexi, ale zároveň si budu připravovat navíc jednu aktivitu zaměřenou na procvičení tématu, kterou bych použila v případě, že by nebyl čas vymezený pro reflexi využit. Předpokládám, že aktivita navíc bude moci být mnohdy použita v další vyučovací jednotce coby prvek evokační fáze. Výhodu zařazení procvičovací aktivity vidím také v tom, že mohu jejím prostřednictvím získat více známek od studentů.³⁷ S tím souvisí i můj záměr zařadit více známkových skupinových aktivit³⁸ či rozšířit nabídku studentských referátů k aktuálně probíraným tématům či dění ve společnosti.

Velkou kapitolou jsou odměny a tresty. Odměňování mi nečiní problém, na pochvalu je prostor vždy, ale otázka trestů je pro mě velkou neznámou. K trestům sahám velmi nerada nejen z důvodů, že nevěřím v jejich účinnost, ale také proto, že nevím, nakolik daný trest trvale poškodí můj vztah s trestaným žákem. V rámci přípravy na učitelské povolání jsem četla knihu Odměny a tresty ve školní praxi (Čapek, 2014), ale pocit jistoty, jak s nimi pracovat, jsem nezískala.

Ve výuce dochází opakovaně k porušování školního řádu tím, že studenti používají mobilní telefon. Pokud je použití zjevné, vždy si telefon беру a předávám jej třídnímu učiteli. Jsou však situace, kdy by odejmutí telefonu znamenalo ještě větší narušení výuky než ono použití telefonu, tak jeho použití ignoruji. S tímto problémem si zatím nevím rady. Domnívám se, že celý problém vězí zejména v tom, že i přesto, že školní řád zakazuje

³⁷ Na listopadové pedagogické radě mi bylo vytknuto, že mám v předmětu OBV málo známek. U většiny žáků mám v současnosti dvě známky za čtvrtletí, ale vedení školy požaduje z každého předmětu minimálně tři známky za čtvrtletí. Pokud vezmeme v úvahu, že proběhlo v daném čtvrtletí devět vyučovacích jednotek OBV a ve třídě je 31 studentů, je to poměrně náročný úkol.

³⁸ Tento úkol bude velmi obtížný, protože hodnocení skupinové práce je silně subjektivní. S největší pravděpodobností budu vést studenty k jisté formě sebehodnocení, jen se obávám, aby žáci tuto možnost nezneužívali.

používání mobilních telefonů ve výuce, přistupují k tomu různí učitelé různým způsobem. Někteří to tolerují, jiní postihují, ale rozhodně nepostupují všichni stejně. Věřím, že východiskem z celé situace je součinnost všech učitelů stejným směrem.

Velký prostor pro zlepšení vidím v možnostech práce s volnočasovými zájmy studentů. Domnívám se, že bylo chybou nezjistit si, čemu se žáci mimo výuku věnují. Znalost těchto informací může učiteli pomoci lépe pracovat s žákovskou motivací k učení a s konkretizací tématu z tematického plánu.

5.6 Moderní didaktické přístupy

V otázce moderních didaktických přístupů jsem se soustředila zejména na využívání aktivizačních metod. Mým cílem bylo vyzkoušet si jejich zařazení do výuky takovým způsobem, aby docházelo k bezproblémovému plnění tematického plánu. Při výuce se vyskytlo několik problémů.

Zásadní překážkou v celé výuce je počet žáků ve třídě. V průměru jsem vyučovala dvacet pět studentů, přičemž jejich zkušenost s aktivizačními metodami byla téměř nulová. Hned v počátcích jsem si uvědomila, že není možné zařazovat složitější a organizačně náročnější metody práce, protože žáci nezvládají diskuzní formy a metody práce, na nichž je velmi často postavena reflexivní část výuky. Ze stejného důvodu jsem se rozhodla minimalizovat počet skupinových prací, protože žáci tyto formy výuky zneužívají k volné zábavě. Celou situaci jsem se snažila řešit prostřednictvím takových aktivizačních metod, při nichž žáci pracují samostatně či ve dvojici. Ukázalo se, že žáci pracují nejaktivněji a nejproduktivněji tehdy, mají-li k dispozici textový materiál, o němž mohou opřít svoji činnost. Tento způsob výuky považuji do začátků práce aktivizačními metodami za funkční, ale narazila jsem zde na problém materiálního zabezpečení výuky. Práce s textem je náročná na tisk. K probíraným tématům mě mnohdy napadaly velmi zajímavé aktivity, ale jejich realizace ztroskotala na omezených možnostech tisku.

Zařazování aktivizačních metod do výuky se ukázalo jako velmi náročné a zdlouhavé. Měla jsem představu, že se žáci během jednoho měsíce naučí základním pravidlům diskuze, že si uvědomí přínosů jiného stylu výuky, ale tento předpoklad se zatím nepotvrdil. Několikrát jsem se přistihla při pocitu, že jsou žáci nejšťastnější ve chvílích, kdy mají v ruce tužku a píšou přesně to, co jim je diktováno. Domnívám se, že jim při aktivizačních metodách chybí pocit bezpečí a jistoty, který vychází z potřeby mít zápisky pro učení se na písemnou práci. Zde vidím prostor pro zlepšení. Dovedu si představit situaci, kdy mají žáci zápisky minimální, a přesto píšou písemné práce. Toto je však téma na jinou diplomovou práci.

Často zařazuji do výuky práci s video či audio ukázkami a používám prezentace. I v této oblasti jsem měla potíže, zejména se zprovozněním potřebné techniky.³⁹

Celkově jsem k využívání moderních didaktických přístupů ve školství skeptická, protože mám pocit, že na školách nejsou adekvátní podmínky pro tyto přístupy. Didaktickým inovacím brání zejména vysoký počet žáků ve třídách, materiální a finanční zajištění a přetíženost učitelů mimovýukovými povinnostmi.⁴⁰ Na druhé straně věřím ve smysluplnost některých inovací. Pokud jde o aktivizační metody, domnívám se, že pokud vede učitel třídu systematicky a dlouhodobě k formám a metodám práce jejich prostřednictvím, lze studenty těmito přístupy naučit a zajistit tak kvalitnější výuku. Věří-li vyučující v možnost změny a je-li ochoten dát této změně čas a svou práci, má v podstatě vyhráno.

³⁹ K těmto potížím nedošlo při zkoumaných realizacích, přesto však tuto skutečnost zaznamenávám, protože ji vnímám jako podstatnou pro dokreslení úplného výčtu zkušeností.

⁴⁰ Tento názor plyne pouze z rozhovorů s několika kolegy a vlastního pozorování, nikoliv z odborné literatury.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit nástup do pracovního procesu začínajícího učitele. Na začátku tvorby diplomové práce stály otázky typu: Kolik času zabere tvorba příprav na výuku? Je dlouhodobě udržitelná výuka prostřednictvím moderních didaktických metod? Je možné realizovat výuku inovativními didaktickými metodami v jakýchkoli podmínkách? Jaké činnosti učitel vykonává vyjma tvorby příprav a realizací jednotlivých hodin? Jsem na učitelské povolání dostatečně připravena? a mnoho dalších. Během období sběru dat se začalo vynořovat spoustu dalších otázek, které by měly být dle mého názoru v budoucnu prozkoumány učiteli z běžné pedagogické praxe. Jedná se zejména o otázky souvisejícími s dlouhodobým výkonem pedagogické profese, s pohledem na učitelské povolání laickou veřejností či postavením učitele v rámci systému dané školy.

Když jsem stála před volbou tématu své druhé diplomové práce, bylo mým hlavním cílem napsat takovou práci, která bude vycházet z praxe, do budoucna bude praxi sloužit a její tvorba nebude náročná z hlediska sběru materiálu pro výzkumnou část. V posledním bodu předcházejícího výčtu počátečních záměrů jsem se při výběru tématu zmýlila. Myslet si, že zvolený způsob sběru dat a jeho následné zpracování bude snadné, bylo krátkozraké. Na obtížnost zvolené metody jsem narazila po dvou týdnech práce. Je-li pedagog „výzkumníkem“ a zároveň „předmětem zkoumání“, ocitá se v pozici, která klade vysoké nároky na jeho pečlivost a vytrvalost práce. Pedagog je v neustálém koloběhu zkoumání. Celý proces je od začátku do konce nezastavitelný. Velmi často jsem bojovala s únavou jak z povolání učitele, tak z práce na výzkumu. Měla jsem obavy, že zvolená doba výzkumu bude krátká, ale nyní se domnívám, že časová náročnost výzkumu byla na hranici mých současných možností. Zároveň jsem dospěla k závěru, že by bylo vhodné obdobný výzkum zopakovat i v dalších letech mé pedagogické praxe a následně posoudit dílčí závěry v oblastech, které jsem rozebírala v diskuzní části práce. S ohledem na zkušenosti, které jsem získala při psaní své předchozí diplomové práce, jsem se rozhodla část dalších zkoumání provádět metodou videostudie, protože umožňuje podat širší výčet aspektů ovlivňující vyučování. *„Videostudie může zajistit větší míru odstupu ve výzkumu a přinést poznatky, kterých je při běžné sebereflexi výuky obtížné dosáhnout.“* (Pavlišová, 2015 s. 9).

Pokud jde o oblast moderních didaktických přístupů, přestala jsem ji považovat za primární předmět vlastního zájmu, protože jsem si ověřila, že jsem v ní vybavena velmi dobře teoreticky, ale chybí mi praxe, jejíž množství se bude zvyšovat přirozeně. Zároveň jsem dospěla k závěru, že patřím do generace pedagogů, pro které jsou tyto přístupy běžné, nikoliv

moderní. Dále jsem si uvědomila, že otázka, kterou jsem se rozhodla v rámci didaktiky zabývat, byla zaměřena příliš úzce. Otázka nezní „Jaké moderní didaktické prostředky využívat ve výuce?“, ale „Jakým stylem vyučovat?“ Začínající učitel by měl hledat předně odpovědi týkající se celého systému jeho výuky a v rámci tohoto prostoru se dotýkat jednotlivých částí celé problematiky, jako jsou například metody a prostředky výuky. Během prvního klasifikačního období jsem mnohokrát narazila na situace z oblasti sociální interakce, které bylo nutné vyjasnit přednostně, protože bez jejich vyladění by nebylo možné realizovat jakékoliv smysluplné vyučování.

Práce si mimo jiné kladla za cíl posloužit jako podpůrný materiál pro vyučující didaktiky ZSV. Zastávám názor, že tento cíl práce byl splněn. Doufám, že poznatky a postřehy popsané v kapitole 5 poslouží pro kvalitnější přípravy budoucích pedagogů a do prostředí vysoké školy bude vnesen další střípek, který tvoří mozaiku informací o části současné reality českého školství.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ČECHOVÁ, B. a kol. *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*. 1. vydání. Praha: Scio, 2006. 177 s. ISBN 80-86910-53-9.
2. GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E., NOVOTNÝ, P. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vydání. Olomouc : Hanex, 2000. 159 s. ISBN 80 – 85783-28-2.
3. JANÍK, T. MIKOVÁ, M. *Videostudie. Výzkum výuky založený na analýze videozáznamu*. 1. vydání. Brno : Paido. 2006. 154 s. ISBN 80-7315-127-8.
4. KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 448 s. ISBN 80-7178-253-X
5. KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. 1. vydání. Praha: Portál, 1997. 147 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8167-3.
7. KOLEKTIV AUTORŮ. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání 65-42-M/01 Hotelnictví*, 1. vydání. Praha : MŠMT, 2007. 81 s.
8. KOTRBA, T. LACINA, L. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. 1. vydání. Brno: Barrister & Principal, 2007, 2010. 188 s. ISBN 978-80-87029-12-1.
9. MAŇÁK, J. *Aktivizující výukové metody* In: Metodický portál RVP. [online]. 23.11. 2011 [cit. 3.10. 2015]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/14483/aktivizujici-vyukove-metody.html/>.
10. MAŇÁK, J. ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno : Paido - edice pedagogické literatury, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.
11. PAVLIŠOVÁ, Zdeňka. *Realizace vybraného očekávaného výstupu předmětu Výchova k občanství prostřednictvím aktivizačních výukových metod*. Hradec Králové : Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2013. 66 s. Bakalářská práce.
12. PAVLIŠOVÁ, Zdeňka. *Videostudie didaktických aspektů společenskovedního vzdělávání*. Hradec Králové : Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 77 s. Diplomová práce.
13. PECINA, P., ZORMANOVÁ, L. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4834-8.
14. PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. vydání. Praha: Portál, 2008. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

15. SPILKOVÁ, V. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání v kontextu transformace českého školství. *Pedagogika*. Praha : UK PedF. 2005. Roč. 55. s. 23
ISSN 2336-2189
16. SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování*. 1. vydání. Praha : Portál, 2009. 153 s. ISBN
978-80-7367-246-1 67
17. ŠKODA, J. DOULÍK, P. *Psychodidaktika*. 1. vydání. Praha : Grada, 2011. 206 s.
ISBN 978-80-247-3341-8.

SEZNAM TABULEK

1. Tabulka č. 1: Srovnání výhod a nevýhod klasických a aktivizačních výukových metod
2. Tabulka č. 2: Učební plán Hotelové školy Hradec Králové
3. Tabulka č. 3: Reálně odučené vyučovací jednotky a doba strávená časem tvorby jejich přípravy
4. Tabulka č. 4: Plán výuky OBV vytvořený 2. září 2015

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Tematický plán Občanská výchova

Příloha B: Prezentace k vyučovací jednotce č. 1

Příloha C: Pracovní texty k vyučovací jednotce č. 1

Příloha D: Podmínky klasifikace z OBV

Příloha E: Pracovní texty k vyučovací jednotce č. 2

Příloha F: Pracovní text *Periklova řeč* k vyučovací jednotce č. 3

Příloha G: Karty na didaktickou hru k vyučovací jednotce č. 4

Příloha H: Pracovní texty k vyučovací jednotce č. 6

Příloha I: Pracovní list k vyučovací jednotce č. 7

Hotelová škola Hradec Králové, s.r.o.

TEMATICKÝ PLÁN			
Pro předmět: Občanská výchova	Dle osnovy č.j.: ŠVP Hotelnictví a cestovní ruch		Školní rok: 2015/16
Vyučující: Mgr. Zdeňka Pavlišová	Ročník: třetí	Třída: 3. A	
Celoroční počet vyučovacích hodin: 32	Týdenní hodinová dotace: 1		
Za správnost: Mgr. Dagmar Procházková	Schválil:		
Datum:	Datum:		
Tematický okruh – téma	Počet		Poznámky
	Plán	Skut.	
Září 2015 Člověk jako občan • politika a politická ideologie • základní hodnoty a principy demokracie • demokracie přímá a nepřímá	4/4		
Říjen 2015 • občanská společnost, občanská participace • občanské ctnosti potřebné pro demokracii a multikulturní soužití	4/8		
Listopad 2015 • lidská práva, jejich obhajování, veřejný ochránce práv, práva dětí • svobodný přístup k informacím, masová média a jejich funkce, kritický přístup k médiím, maximální využití potenciálu médií	5/13		
Prosinec 2015 • stát, státy na počátku 21. století, český stát, státní občanství v ČR	3/16		
Leden 2016 • psané a nepsané ústavy • česká Ústava, politický systém v ČR, struktura veřejné správy • obecní a krajská samospráva	4/20		
Únor 2016 • volby v ČR, volební systémy, politické strany • vláda, prezident a jeho funkce	3/23		
Březen 2016 • politický radikalismus a extremismus • nejznámější extremistické skupiny u nás a ve světě	2/25		
Duben 2016 • současná česká extremistická scéna a její symbolika, mládež a extremismus • konformismus, nekonformismus	4/29		
Květen 2016 • teror a terorismus • celkové opakování a shrnutí látky	3/32		

Hradec Králové
31. 8. 2015
Vypracovala:
Mgr. Zdeňka
Pavlišová

Vyučovací jednotka č. 1

Politika a politologie

Politika (z řeckého *polis* – město, *politiké techné* – správa obce), lze chápat jako:

umění řídit stát
správu věcí veřejných
oblast společenské (veřejné) činnosti

Politologie je společenská věda zabývající se studiem politiky a politických problémů.

Nástrojem k prosazení cílů a zájmů je politická moc, o jejíž získání usilují politické subjekty různými (násilnými nebo demokratickými) prostředky.

2

Politický program

- Forma politických představ vycházející z ideologického základu a reflektující momentální stav společnosti
- **Programy dělíme:**
 - a) zásadní – obsahují obecné strategie, týkají se celkového zaměření politických subjektů
 - b) dílčí – zaměřují se na konkrétní úkoly v krátkém časovém horizontu

3

Klasifikace politiky dle politického programu

1. Pragmatická
(všude vynech dva řádky)
1. Antipolitická
2. Negativistická
3. Fundamentalistická

4

Pragmatická

- hlavním kritériem je užitečnost
- zpravidla souvisí s uspokojováním potřeb lidí ve všech sférách společnosti
- pragmatický politik se snaží pomocí kompromisů uskutečnit maximum ze svého programu
- **výhodou** je realističnost programu.
- **rizikem** smazávání rozdílů mezi pravíci a levicí, převážení materiálních hodnot

5

Antipolitická

- nazývána etickou, idealistickou
- nad běžný politický boj staví morálku
- hlavními tématy jsou boj za lidská práva, světový mír, globální problémy
- politici vyznávající tuto politiku uvažují v dlouhodobém horizontu, zdůrazňují význam občanské společnosti

6

Negativistická

- chápána pouze jako otázka moci (moc je nejen prostředkem, ale i cílem)
- lidé jsou pouze objektem manipulace k dosažení určitého „vyššího“ cíle (př. rasově čistý stát, budování „lepších zítřků“)
- je typická pro autoritativní režimy

7

Fundamentalistická

- typická pro ultrakonzervativní směry
- klade důraz na ideová východiska, opomíjí potřeby současné společnosti
- odmítají v politice jakoukoliv změnu

8

Vyučovací jednotka č. 2.

Seznam spolužáky s neznámými politiky – REFERÁTY

9

10

Vývoj politického myšlení

- Znalost vývoje = lepší porozumění přítomnosti

Utvořte 7 skupin

- Charakterizujte přístup k politice v daném období (= Shrňte jednou větou tak, aby si ji mohli vaši spolužáci zapsat do sešitu.)

11

12

Starověk

- Platon
- Aristoteles

13

Středověk

- Tomáš Akvinský

14

Renesance

- Machiavelli
- Machiavellismus

15

Osvícenství

- Tomas Hobbes
- John Locke
- Charles Montesquieu
- Jean Jacques Rousseau

16

19. a 20. století

- Karel Marx

17

3. Vyučovací jednotka

18

Odpovězte na následující otázky a své odpovědi doložte na příkladech.

1. Co je typické pro pragmatickou politiku?
2. Která politika zastává ultrakonzervativní názory a je typická např. pro islámské země?
3. Jaká politika bude mít ve svém programu témata např. podporu boje za lidská práva v totalitních režimech?

19

20

Jakou politiku podle vás reprezentují tito politici?

- Klement Gottwald
- Václav Havel
- Václav Klaus
- Adolf Hitler
- Ronald Reagan
- Ajatonáh Chomejní
- Robert Mugabe

ŘEŠENÍ

- Klement Gottwald *negativistická*
- Václav Havel *antipolitická*
- Václav Klaus *pragmatická*
- Adolf Hitler *negativistická*
- Ronald Reagan *pragmatická*
- Ajatonáh Chomejní *fundamentalistická*
- Robert Mugabe *negativistická*

21

22

ÚRYVEK

Přečti úryvek a vyber politiku, kterou popisuje

„Kdo získá a chce udržet dané území, musí dbát dvou věcí: Zaprvé, aby vyhladil rod vladaře, aby neměnil ani jejich zákony, ani daně.....“

Proto si musíme pamatovat, že lidi musíme buď zahrnout laskavostí, nebo je zničit, neboť za drobná přikroří se mstí, ale za velká nemohou. Musí tedy přikroří učiněné člověku být tak velké, abychom se nepotřebovali bát pomsty....“

Novátoři musí při uskutečňování svého díla buď prosit, nebo mohou svou vůli vnutit. V prvním případě dopadnou vždy špatně a nic nesvedou. Ale dovedou-li se prosadit silou, mají skoro vždy úspěch.“

Niccolo Machiavelli – Vladař

ŘEŠENÍ

NEGATIVISTICKÁ POLITIKA

23

24

Písemka

A

B

1. Co je to politika?	1. Co je politologie?
2. Co vymezuje dílčí politický program?	2. Co vymezuje zásadní politický program?
3. Charakterizuj antipolitický politický program.	3. Charakterizuj negativistický politický program?

A

B

4. Který z politických programů, o kterých jsme se bavili v hodinách, je nejlepší pro občany demokratické společnosti a proč?(Odůvodni celou větou.)	4. Který z politických programů, o kterých jsme se bavili v hodinách, je nejlepší pro občany demokratické společnosti a proč?(Odůvodni celou větou.)
5. Co je to machiavellismus?	5. Co je to machiavellismus?

Demokracie a její základní principy

Přečti si řeč krále Perikla (500 přnl.)

- Jaké znaky demokracie se objevují v jeho řeči?

31

Demokracie

- (*demos* – lid, *kratein* – vládnout)
- je forma vlády, případně státu, ve které je zdrojem moci lid
- rozhodnutí v demokratických státech vycházejí z vůle většiny, přitom je však dbáno ochrany menšiny

32

Demokracie ve světě

- demokracie je dnes jeden z nejrozšířenějších způsobů řízení státu. Mezi demokratické státy patří téměř všechny státy Evropy, Austrálie, Nový Zéland, Indie, Izrael, USA, Kanada či některé státy v Jižní Americe

33

Formy demokracie

- **přímá demokracie** – lid vykonává státní moc přímo rozhodnutím, vyslovením své vůle
- **zastupitelská demokracie** (reprezentativní, nepřímá) - lid vykonává státní moc prostřednictvím lidem volených zástupců a orgánů

34

Základní principy a hodnoty demokracie

- Participace občanů
- (VYNECH VŽDY ŘÁDEK)
- Dělna a kontrola zneužívání moci
- Vláda práva
- Rovnost a lidská práva
- Pluralita politických stran
- Ekonomická svoboda
- Transparentnost

Na kterou z nevýhod přímé demokracie je poukazováno na videu?

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10316155327-horizont-ct24/214411058120007/obsah/309066-svycarsko-pobourilo-eu-referendem-rozhovor>

35

36

5. Vyučovací jednotka

Jean Jacques Rousseau

- „Svoboda je poslušnost zákonu, který jsme si sami stanovili.“

37

38

Winston Churchill

- „Demokracie je nejhorší způsob vlády, s výjimkou všech ostatních způsobů, které jsme vyzkoušeli.“ Později dodává: „Demokracie je nejhorší způsob vlády, ale neznám žádný lepší.“

Opakování

- Vysvětlí pojem demokracie.
- Jaké jsou základní znaky demokracie?
- Jaké jsou klady přímé demokracie?
- Jaké jsou její zápory?

39

40

Občanská společnost

Společnost

Společnost je síť mezilidských vztahů, které se ustavují vzájemnou komunikací.

Pozice každého člověka je ve společnosti popsitelná pomocí jeho vztahů k okolí.

Věda, která se zabývá popisem společnosti a vztahů v ní, je **sociologie**.

42

Občanská společnost

- je oblast soukromých a dobrovolných občanských iniciativ, které jsou právně zaručeny a uznávány
- občané se tak mohou podílet na vytváření a kontrole státní politiky
- v minulosti stát centralizoval všechny své prostředky, dnešní stát vytváří prostor pro rozvoj občanských aktivit

43

Společenské organizace

- významnou součástí moderních politických systémů jsou **dobrovolné zájmové organizace**
- působí v oblastech společenského života, kde mají lidé do určité míry shodné **osobní** či **skupinové zájmy a cíle**
- lidé se sami organizují a jejich cílem je dosažení **společných zájmů**
- jedná se o odbory, družstva, organizace mládeže, důchodců, vzdělávací a kulturní sdružení, umělecké svazy apod.

44

Nejdůležitější organizace občanské společnosti:

- politické strany
- odbory
- profesní komory
- mládežnické organizace
- spolky na ochranu životního prostředí
- ekologické organizace (Hnutí Duha, GREENPEACE)
- sportovní kluby
- umělecké spolky
- charitativní organizace

45

Technické vymezení

- seznam organizací působících ve zprostředkujícím systému (církve, profesní komory, zájmové skupiny)

Hodnotové vymezení

- společnost vyspělých, suverénních občanů, kteří se mohou a chtějí na organizaci společenského života podílet

46

Skupiny občanů mohou být:

- **příležitostné** (demonstranti)
- **pevně sdružené** (profesní skupiny)
- **neorganizované** (blízkost na základě náboženské, menšinové, kulturní identity)

47

Nátlakové skupiny, lobbismus

- **nátlakové skupiny** – **neformální politické instituce, které prosazují své požadavky**, očekávání, protesty, se kterými se musí vláda vyrovnat, **vytvářejí politický tlak**
- **lobby** = **vestibul** v amerických a britských parlamentních budovách, **ve kterých mohou představitelé veřejnosti jednat s poslanci**
- **Lobbismus** – působení nátlakových skupin, tj. **ovlivňování poslanců různými zájmovými skupinami**

48

Opakování

49

6. Vyučovací jednotka

50

Odpovídej na položené otázky

Práce s texty

- Z textu zjistěte:
 - Co je hlavním cílem dané občanské iniciativy? (Oblast její působnosti)
 - O jaký typ občanské organizace se jedná?
 - Proč má nebo nemá smysl tato organizace?
- Posuďte, zda a v jakých případech, byste mohli využít „služby“ dané organizace.

51

52

7. Vyučovací jednotka

Proč mají lidé potřebu dobrovolného sdružování???

53

54

(VE DVOJICI Určete, které aktivity podporují, a které brání rozvoji občanské společnosti:

blokování přístupu na YouTube
zakládání nátlakových skupin
omezení práv a působnosti církví
diskuzní pořady v televizi
sociální sítě na internetu
cenzura novin
možnost pořádat protestní akce
účast ve volbách
kontrolované vysílání televize

55

ANO/NE ???

- 1) Občanská společnost existuje v každém státě. • N
- 2) Občanská společnost závisí na vlastní aktivitě občanů. • A
- 3) Aktivitami jedince nelze ovlivnit celou společnost. • A
- 4) Nemít možnost vyjádřit vlastní názor je znakem totalitní, nedemokratické společnosti. • A
- 5) V pluralitní společnosti mají všichni lidé stejný názor. • N

56

<https://www.youtube.com/watch?v=twe2FZmKBol>

Lidské vlastnosti potřebné pro život v demokratické společnosti ???

57

58

8. Vyučovací jednotka

Lidská práva

59

Co jsou to lidská práva?

- <https://www.youtube.com/watch?v=WXqrJfJVLUY>

61

LZPS říká:

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech.

Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

63

Kdo dohlíží na dodržování lidských práv

- české soudy
- veřejný ochránce práv (ombudsman) – Anna Šabatová (2020)
 - v ČR od roku 2000
 - volen na 6 let Poslaneckou sněmovnou (kandidáty navrhuje prezident a Senát)
 - sám nerozhoduje, ale apeluje na státní orgány, aby zjednaly nápravu
- Evropský soud pro lidská práva (Štrasburk)
- nevládní organizace – monitorují situaci, upozorňují na problémy a hledají pomoc občanům – př. Amnesty international

65

Lidská práva

jsou základní práva a svobody, která náleží všem lidem.

Všeobecná deklarace lidských práv byla sestavena v roce 1948.

V ČR jsou lidská práva zakotvena v **Listině základních práv a svobod** přijaté v roce 1991. LZPS je součástí Ústavy ČR.

62

Přiřadte k pojům jejich význam:

Nezadatelnost nikdo nemůže nikoho o jeho práva připravit

Nezcizitelnost nikomu nemůžou být jeho práva odebrána

Nepromlčitelnost nikdo se nemůže svých práv vzdát ve prospěch druhého

Nezrušitelnost nikdo nemůže být o svá práva připraven, i když je nevyužívá

64

Na koho se obrátit?

V případě porušení lidských práv se občané mohou obrátit na:

- Ústavní soud
- Ombudsman – JUDr. Anna Šabatová (2020)
- Evropský soud pro lidská práva se sídlem ve Štrasburku
- Nevládní organizace, např. Amnesty International

66

Kvíz

- 1) Lidská práva jsou svobody, které náleží
 - a) menšinám. b) většinám. c) všem lidem.
- 2) Lidé jsou podle Listiny základních práv:
 - a) svobodní. b) volní. c) aktivní.
- 3) Na dodržování lidských práv dohlíží mimo jiné
 - a) Ústava ČR. b) ombudsman. c) starostové obcí.
- 4) Současný veřejný obhájce práv je
 - a) Pavel Varvařovský b) Otakar Motejl c) Anna Šabatová
- 6) Evropský soud pro lidská práva sídlí ve
 - a) Francii. b) Belgii. c) Nizozemí.

67

9. Vyučovací jednotka

68

Multikulturní soužití a uprchlická krize

Jaromir.Mazak@ff.cuni.cz

Katedra sociologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Globalizace

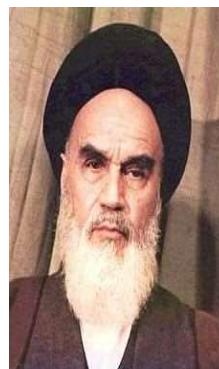
- globalizace jako westernizace?
- globalizace jako homogenizace?

70

<http://actforamericaohouston.wordpress.com/2012/07/08/wp-free-speech-about-islam/>

71

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Chomejn%C3%AD>

https://en.wikipedia.org/wiki/Salman_Rushdie

72

S ochranou policie Rushdie unikl přímé fyzické újmě, ale jiní spojenci s jeho knihou utrpěli útoky. [Hitoši Igarashi](#), japonský překladatel, byl 11. července 1991 ubodán k smrti. Ettore Capriolo, italský překladatel, byl v [Miláně](#) 3. července 1991 vážně zraněn bodnutím.^[2] Norský vydavatel [William Nygaard](#) byl třikrát střelen během pokusu o atentát v Oslu v říjnu 1993, ale naštěstí přežil. [Aziz Nesin](#), turecký překladatel, byl zamýšlen jako cíl během události, které vedly k masakru v tureckém městě [Sivas](#) 2. července 1993, což mělo za následek smrt 37 lidí.^[3]

Wikipedie:
[https://cs.wikipedia.org/wiki/Satansk%C3%A9_ver%C5%A1e_\(rom%C3%A1n\)#D.C.4.9Bj](https://cs.wikipedia.org/wiki/Satansk%C3%A9_ver%C5%A1e_(rom%C3%A1n)#D.C.4.9Bj)

73

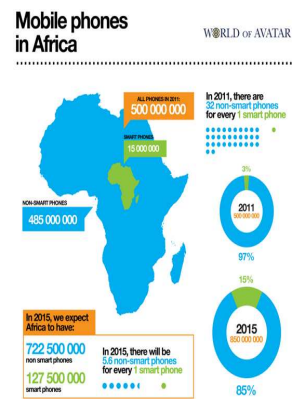

74

<http://www.mma.nl/afrika/article/mobile-phones-best->

75

<http://infographic.tumblr.com/post/7087562485/infographic-depicting-smart-and->

76

Co na to věda?

- Upřednostňujeme členy naší skupiny (in-group and out-group bias)
- Členy „cizí“ skupiny vnímáme jako více stejné (out-group homogeneity bias)
- Teorie realistického konfliktu
- Teorie sociálních identit

77

Stereotypy a předsudky

- **Stereotyp**: kognitivně ekonomičtější heuristika
- **Předsudek**: to samé jako stereotyp VS. negativní stereotyp
- **Projev předsudku**: kognitivní, emoční, behaviorální
- Rasismus?

78

Pár pojmů

- Etnikum – skupina lidí, kteří mají společný původ, jazyk, sdílenou kulturu (víceměně)
- Etnická identita – sounáležitost s určitou etnickou skupinou
- Národnost – podobný koncept, často ambice na území
- Národ – kulturní a politické společenství, společné dějiny, společné území

<http://www.2014/12/12/world/europe/bosnia-war-crimes-sentencing/>

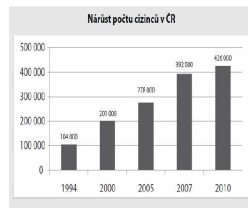
<http://www.2014/12/12/world/europe/bosnia-war-crimes-sentencing/>

<http://www.2014/12/12/world/europe/bosnia-war-crimes-sentencing/>

79

Počet cizinců v Česku k 31. 12. 2014

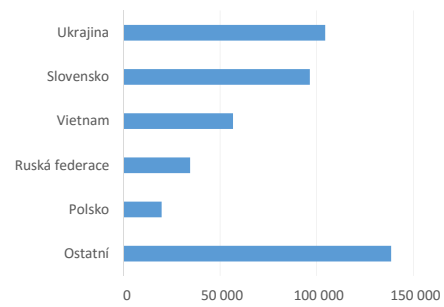

Zdroj: Průcha, J. (2011) Multikulturní výchova

Zdroj: ČSÚ, Celkem cizinců =

81

Počet cizinců dle státního občanství, k 31. 12. 2014

82

Uprchlíká krize

<http://www.theguardian.com/news/2015/apr/22/siri-francouz-croiseur-on-refugee-crisis-instead-of-rescuing-migration-hits-organize-it>

<http://www.aljazeera.com/news/2015/06/global-leadership-criticised-refugee-numbers-swift-150620151450428.html>

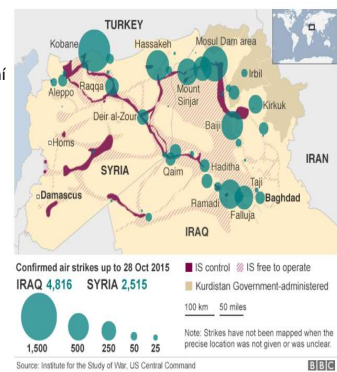
83

Imigranti, uprchlíci

• Uprchlíci v září 2015 – složení

- Sýrie (50 %)
- Afghánistán (13 %)
- Eritrea (8 %)
- Nigérie (4 %)
- Somálsko (3 %)
- Pákistán (3 %)
- Irák (3 %)
- Súdán (2 %)

<http://www.theguardian.com/world/2015/sep/10/refugee-crisis-apart-from-syrians-who-else-is-travelling-to-europe>

84

85

Pojmy

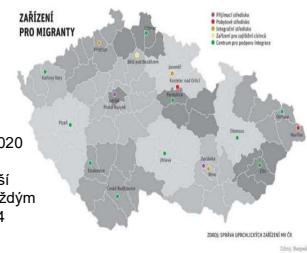
- **Azyl** – ochrana cizinci, který je prokazatelně pronásledován na území své vlastní země
- **Detence** – slouží k omezení svobody cizinců na základě rozhodnutí Policie České republiky nebo Ministerstva vnitra České republiky
- **Doplňková ochrana** – dočasná forma ochrany udělená žadateli o azyl na dobu, po kterou je tato osoba prokazatelně v nebezpečí ve své domovské zemi (nejčastěji 1 až 3 roky, s možností prodloužení)
- **Dublinkův systém** – za EU rozhoduje jediný stát, klade zvýšené nároky na hraniční země
- **Ekonomický migrant**
- **Integrace**
- **Islám, islamismus, islámský extremismus**
- **Kvóty**

86

Pojmy II

- **Nelegální migrace?** – Uprchlíci ze Sýrie, Eritrey, Afghánistánu, Palestiny a dalších zdrojových zemí mají jen minimální šanci na vízum dosáhnout.
- **Návratová politika** – dobrovolný vs. nucený návrat
- **Převaděčství**
- **Tranzitní země** – Zatímco EU během prvních tří měsíců roku 2015 zaregistrovala 185 000 nových žádostí o azyl, v ČR jako tranzitní zemi bylo v tomto období evidováno jen 355 žadatelů
- **Uprchlík** – Mezi jejich práva však nepatří právo volební či mnohá základnější práva

87

Dle statistiky Ministerstva vnitra ze 1020 žádostí v roce 2014 Česká republika vyhověla 82 aplikacím, výrazně větší procento žadatelů o azyl nicméně každým rokem obdrží dočasnou ochranu (294 žadatelů)

88

Sociální sítě

- **Bublina?**
- **Algoritmus Facebooku**
- **Confirmation bias**
- **Uskupení jako IVČRN**
- **Hoaxy**
- **Trolling**
- **Regulace a postih** – jak je to se svobodou slova?

89

Příloha C: Pracovní texty k vyučovací jednotce č. 1

Co si v praxi představit pod pojmem politický program? Pracuj dle zadání a brzy budeš znát odpověď.

Úkol č. 1: Přečtěte si pracovní texty 1 – 4 a ve skupince se zamyslete, kdo mohl dané texty napsat (Která osoba či příslušník jaké sociální skupiny?).

Úkol č. 2: Přečtěte si charakteristiky politických programů a přiřaďte je k textům z úkolu č. 1.

Úkol č. 3: Vlastními slovy charakterizujte dvěma větami každý z uvedených politických programů a запиšte si dané poznámky do sešitu.

Text č. 1

"Muže se stát, že nepřátelé islámu mohou považovat za prospěšné nevyvíjet proti němu žádnou činnost, pokud se islám spokojí s tím, že je ponechá v jejich oblastních geografických hranicích, aby tam mohli pokračovat v ovládnání člověka člověkem, a nebude rozšiřovat svou zvěst a všeobecně osvobozenou deklaraci uvnitř sféry jejich vlivu. Ale islám s takovým příměřím nemůže souhlasit a bude s nimi vést aktivní džihád, dokud se tito nepodřídí jeho autoritě a nebudou platit daň z hlavy, která je zárukou, že otevřeli dveře vyznání islámu a nebudou klást žádné materiální překážky prostřednictvím státní moci. Toto je podstata tohoto náboženství a to je jeho funkce, protože je to všeobecná deklarace panování Boha nad všemírem a osvobození člověka od poddanství vůči komukoli jinému než Bohu."

Text č. 2

„Vycházelo se přitom ze zcela správného předpokladu, že ve velké lži je ukryt určitý faktor věrohodnosti, a že široké masy daného národa se v nejhlubším jádru svého srdce zkazí snadněji, než že by se vědomě a úmyslně staly nedobrymi, protože ve své primitivní prostotě citů padnou velké lži za obět snadněji, než malé, neboť samy zřejmě občas k malým lžím sahají. Podobná nepravda jim vůbec nepřijde na mysl, a ani příště neuvěří v možnost tak nehorázně drzosti hanebného překrucování... Největšími znalci těchto možností použití lží a pomluv byli vždy Židé. Vždyť i jejich celá existence je vybudována na jedné obrovské lži, totiž že se u nich jedná o náboženské bratrstvo, zatímco seto točí kolem jedné rasy. Jako taková ukřižovala jednoho z největších duchů lidstva s navždy platnou větou fundamentální pravdy: nazval je "největšími mistry lží". Kdo toto není schopen rozpoznat, nebo to rozpoznat nechce, nebude už nikdy na tomto světě schopen pomoci pravdě k vítězství.“

Text č. 3

„Užívání násilí jako politický prostředek odmítal tím spíše při eventuální převaze a své hnutí též nazval satjagraha – držení se pravdy, ale i síla či pevnost v pravdě. Násilí škodí vládnoucímu i ovládanému, nenásilí a láska prospívá oběma. Postavit se před hlavěň děla vyžaduje bezpochyby větší statečnost než z něj střílet po ostatních. Nenásilné přístupy však bývají dlouhodobě účinnější, mocnější a spolehlivější než násilí.“

Příloha D: Podmínky klasifikace z OBV

Podmínky klasifikace z OBV, 3. A¹

Student/ka bude z předmětu OBV klasifikován/a pouze v případě, že splní následující podmínky:

Napiše minimálně 4 písemné práce za dané pololetí.

Bude minimálně 2x zkoušen/a ústně za dané pololetí.

Vede si sešit v požadované kvalitě.

Aktivně pracuje na skupinových úkolech, za což je průběžně hodnocen/a.

Pokud student/ka chybí v den plánované písemné práce, je povinen/povinna si práci z vlastní iniciativy dopsat o KH vyučující. Pokud se tak nestane nejpozději do pěti dnů, je student/ka klasifikován/a známkou nedostatečně.

Dne 4. 9. 2015

Podpis vyučující

Student/ka svým podpisem stvrzuje, že pochopil/a podmínky klasifikace z daného předmětu.

¹ Podmínky klasifikace vycházejí ze školního řádu 2015/2016.

Z DĚJIN

Egyptské pojetí světa

Starověký Egypt se vyvíjel více než 3 000 let. Během tohoto období se formovala i jeho politika, která měla dvě podoby: zahraniční politika v podobě obchodních vztahů se sousedními zeměmi a expanzivní politika směřující k územním ziskům.

Egyptské pojetí světa bylo spojeno s bohyň **Maat** (slovo *maat* značí ve staroegyptštině podstatu, univerzální řád světa). Tento univerzální řád světa v sobě zakotvoval kromě náboženského pohledu i skutečnosti související s pravdou, harmonií a správným jednáním.

Vidíte, že už zde, v pojmu „správné jednání“, jsou zakotveny základy politiky. Symbolem *maat* bylo pětostřípero, které měla na čele a i stejnojmenná bohyň. ▶

Historický vývoj politického myšlení

Politické myšlení vždy bylo součástí politické praxe. Znalost dějin politického myšlení nám pomáhá lépe se orientovat nejen v minulosti, ale také v přítomnosti. Je nutné si uvědomit, že politické myšlení se historicky vyvíjí a vždy vychází z dané historické situace. V této podkapitole se seznámíte s nejvýznamnějšími událostmi a mysliteli od starověku až po 20. století.

Politické myšlení ve starověku

Starověk můžeme časově vymezit od vzniku prvních států okolo 4. tisíciletí před našim letopočtem do 5. století našeho letopočtu.

V období starověku se politické myšlení začíná částečně vymaňovat ze sféry mytologie a náboženství.

- ▶ Z doby starověkého Egypta se např. dochovala poučení, jak postupovat v případě povstání, jakým způsobem je možné si vytvářet okruh oddaných lidí, jak se chovat k nadřazeným apod. Z období Babylonské říše je nejvýznamnějším dokumentem **Chammurabihův zákoník**, starověká Čína v tomto směru zaznamenala největší rozmach v období od 6. – 2. století př. n. l., které je nazýváno obdobím „sta škol“. K nejznámějším směrům patřilo konfucianství, taoismus nebo mohismus. ▼

Umění války

ZAJÍMAVOST

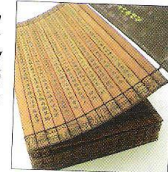
Dílo **Umění války** (*Art of War*, 孫子兵法) stvořil proslavený čínský vojevůdce Sun Tzu (544 př. n. l. – 496 př. n. l.).

Vojevůdce Sun Tzu

Kromě toho, že dílo pojednává o vojenské taktice a strategii, přesahuje svými myšlenkami také do společenského a politického života. Je rozčleněno na 13 kapitol (**Plán • Příprava války • Plánování útoku • Bojová situace • Válečná síla • Prázdné a plné • Válečné střetnutí • Devět proměn • Pohyb vojska • Povaha krajiny • Devět krajín • Útok ohněm • Užítí zvědů**). Svým rozsahem a pojetím je považováno za jedinečné nadčasové dílo.

„Jedna spravedlnost je mocnější než tisíc zbraní.“
Sun Tzu, Umění války

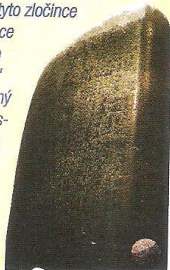
Umění války ve vazbě bambusových desek

Chammurabihův zákoník

Zákoník neobsahuje pouze ujednání právního charakteru, ale řeší i otázky obchodu a soukromého vlastnictví, rodiny, půjček, násilných činů a postavení jednotlivých společenských vrstev. Měl podobu **dioritových desek**, tzv. **stěly** (viz obr. níže), která byla vzyčena na veřejném místě tak, aby jej měli všichni na očích a nemohli se vymluvit na to, že neznají znění zákoníku. V současnosti je vystaven v pařížském muzeu Louvre.

Pro ilustraci pár příkladů ze znění některých článků:

- „Jestliže někdo někoho obvinil a uvrhl naň podezření z vraždy, avšak neuvěřil jej, bude ten, kdo ho obvinil, usmrčen.“
- „Jestliže se někdo dopustil loupeže a bude dopaden, tento člověk bude usmrčen.“
- „Jestliže stavitel postavil někomu dům a neudělal své dílo pevně a zeď spadne, tento stavitel pevně vystaví tuto zeď ze svých vlastních prostředků.“
- „Jestliže šenkýřka, v jejímž domě se scházeli zločinci, tyto zločince nezadržela a do paláce nepřivedla, bude tato šenkýřka usmrčena.“
- „Jestliže právoplatný občan vyrazil oko příslušníku plnoprávných občanů, vyrvou mu oko. Jestliže zlomil kost plnoprávného občana, zlomí mu kost.“

Větší pozornost budeme věnovat řeckému politickému myšlení, které se začíná formovat se vznikem městských států – „polis“. Největší rozmach zaznamenává v 5. – 4. století př. n. l. Jako první od přírodní problematiky k problematice člověka a společnosti přecházejí **sofisté**, kteří se začínají zabývat spravedlivým uspořádáním obce, významem moci a svobody.

Platon se např. ve svém díle *Ústava* snaží o **konstrukci ideálního státu** a hledá odpověď na otázku: „Co je to spravedlnost?“ V Platonově ideálním státě existují tři vrstvy obyvatel. Na vrcholu jsou **vládci-filozofové**, kteří ztělesňují rozum. Díky své vzdělanosti a moudrosti vědí, co je dobré pro obec. Druhou vrstvu tvoří **strážci**, jejichž úkolem je chránit obec, a poslední skupinou jsou **výrobci** (rolníci a řemeslníci), kteří se starají o zisk a obživu. Uspořádání obce odpovídá uspořádání lidské duše – u vládců převládá rozum, u strážců je to vášeň a statečnost, u řemeslníků a rolníků žádostivost. Během výchovy se projevují, jaká složka v duši člověka převažuje. Výchova je pro všechny společná a děti jsou podrobeny několika zkouškám, při kterých jsou postupně vybráni výrobci, pak strážci a nakonec vládci. Takto vzniklé skupiny jsou pak vychovávány tak, jak to odpovídá jejich budoucímu určení a způsobu života, který s ním bude spojen. Spravedlnost se netýká jednotlivých občanů, ale státu jako celku, zájmy celku jsou tedy nadřazeny zájmům jednotlivce. Pouze pokud občané dělají to, k čemu jsou určeni, může být dosaženo harmonie. Vládcové ani strážci nesmí mít soukromý majetek ani soukromý život. K plození dětí jsou jim přidělovány ženy tak, aby bylo zaručeno co nejkvalitnější potomstvo. Výrobci mohou vlastnit majetek, ale jen v omezené míře tak, aby bylo zřejmé jejich podřízené postavení. Platon kritizuje demokracii

jako formu vlády (vláda chudé většiny), tvrdí, že každá demokracie vyústí v tyranii. Ačkoli má ideální stát v **Platonově** pojetí podobu kastovního systému, samotný výběr elit je pojmán demokraticky – prosadit se může kdokoliv, kdo projde úspěšně systémem vzdělání a následné praxe.

Platonova koncepce státu narazila na kritiku již u autorova žáka **Aristotela**. Ten prostudoval 158 ústav tehdejších městských států a na základě toho došel k závěru, že **nelze stanovit ideální model obce**. Podle Aristotela každý člověk usiluje o dobro a **nejlepší stát je ten, ve kterém žije co nejvíce dobrých, mravních občanů**. U Platona kritizuje znevážení významu rodiny a partnerského života a také zákaz vlastnit soukromý majetek. Uznává, že peníze mají všichni určitým způsobem rádi, pokud je však člověk bohatý příliš, může mu to bránit v ušlechtilých činnostech a ho to svádět k rozmařilosti. Člověka chápe jako **zoon politicon (tvor společenský)**, který nemůže žít sám, má žít ve státě a snažit se o postupné zlepšování jeho zřízení. Aristoteles, na rozdíl od Platona, vnímá otroctví jako přirozeně vzniklou instituci. Lidé jsou buď schopni ve státě rozhodovat, nebo rozkazy plnit – právě ti jsou pak ve své přirozenosti otroky. Mezi Aristotelova díla patří např. *Etika Nikomachova, Politika, O duši*.

Politika ve středověku

Středověk můžeme časově vymezit od 5. do 15. století. Politické myšlení je součástí širších náboženských koncepcí. K nejvýznamnějším představitelům politického myšlení, rozvíjeného v rámci křesťanství, patřili **Augustin z Hippo** a **Tomáš Akvinský**.

Augustin z Hippo pocházel ze severní Afriky. Původně byl nevěřící, později se stal křesťanem, pak knězem a nakonec biskupem. Ve svém díle *O obci boží* popisuje dějiny jako zápas mezi **obcí světskou (ďáblou)** a **obcí boží**, tvořenou křesťany. V průběhu dějin nejsou tyto obce od sebe odděleny, mnohdy se prolínají. K oddělení obou obcí dojde až na konci dějin při posledním soudu. Svou teorií se Augustin z Hippo odklání od v té době převládajícího cyklického pojetí dějin a přiklání se k pojetí lineárního vývoje.

sv. Augustin z Hippo

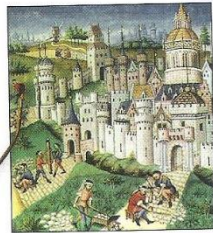
Tomáš Akvinský se pokusil propojit antickou racionalitu s křesťanstvím. Základem společnosti pro něj byl jednotlivec, který postupně vytváří společenské svazky, jako je **rodina – vesnice – město – stát**. Stát je tedy přirozenou institucí. Podle Akvinského mají poddaní právo svého vládce „odstranit“, pokud sleduje pouze své egoistické zájmy a nejedná s úmyslem dosáhnout společného dobra.

Pro středověkou společnost byla charakteristická **koncepce trojího lidu**. Společnost byla rozdělena na tři stavy – **duchovenstvo, panský stav a poddaní** (ti byli úplně vyloučeni z politického života). V raném a vrcholném středověku měla církev největší vliv, ke konci středověku se objevují snahy o reformu církve (**John Wycliffe, Jan Hus a Martin Luther**).

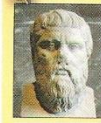
Zač vděčíme středověku

ZAJÍMAVOST

Mnohé věci, které jsou pro nás dnes samozřejmostí, byly „vynalezeny“ ve středověku. Například **mechanické hodiny, univerzity, hrady, kostely či katedrály**. Také v nemateriálním ohledu nás středověk „provází“ **denodenně – at už zdravíme „Pozdrav pámbůh!“, nebo „Dobrý den“**, použijeme středověké úsloví. To, že je tento text vytištěn na papírových stránkách tvořících knihu, že jsou kapitoly opatřeny arabskými číslicemi – i za to vděčíme středověku. Používáte při čtení brýle? Pak máte středověk přímo na nose...

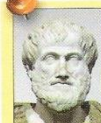
Počátky renesance spadají do Itálie 14. století a postupně se šíří do celé Evropy. Příznačná je **kritika středověkého církevního absolutismu**. Renesance se obrací k antice a vychází z humanismu. Stát je chápán jako nástroj lidských zájmů, ne už jako „boží meč“ v rukou vrchnosti.

OSOBNOST

Platon

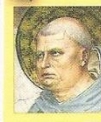
Řecký filosof a pedagog **Platon** (427 př. n. l. – 347 př. n. l.) náleží mezi významné světové myslitele. Platon je autorem mnoha spisů, které většinou koncipoval jako rozhovory se svým učitelem **Sokratem**. Platon se ve svých dílech nejčastěji věnuje tématům morálky, ctnosti, spravedlnosti a společenským poměrům. Platon svým učením významně ovlivnil celou pozdější západní filosofii.

OSOBNOST

Aristoteles

Řecký filosof **Aristoteles** (384 př. n. l. – 322 př. n. l.) je řazen mezi nejvýznamnější filozofy vrcholného období starověkého Řecka. Patří mezi Platonovy žáky, avšak je velkým kritikem jeho filosofie. Aristoteles ve svých filosofických závěrech zohledňuje své vlastní poznatky o člověku, společnosti, přírodě, umění i politice. Na rozdíl od Platonovy „diskuse“ již mají Aristotelovy spisy věcný charakter a přesnou argumentaci.

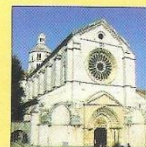

OSOBNOST

Tomáš Akvinský

Tomáš Akvinský (1225–1274) byl katolickým teologem, filosofem a jednou z nejvýraznějších osobností a autorit římskokatolické církve jako takové. Jeho práce je řazena k vrcholným dílům scholastiky. Jeho filosofie vychází z teologického výkladu **Aristotelova** díla a ve své práci byl ovlivněn i tzv. **novoplatonismem**, směrem, který dále rozvádí **Platonovu** filosofii. Pochován je v klášteře Fossanova (Priverno, Itálie).

Gotický klášter Fossanova, místo s uloženími ostatky Tomáše Akvinského

OSOBNOST

Niccolò Machiavelli

Niccolò Machiavelli (1469–1527) zastával vlivný post florentského státního sekretáře a posléze i kancléře. Vynikal pragmatičností a smyslem pro udržení vlivu a moci (a to za každou cenu). Svěho času byl dokonce obviněn ze spiknutí a vězněn.

Novověk a politika

Pokud bychom zmiňovali význačnou osobnost, která zasáhla do vývoje politiky v období renesance, pak to jistě bude **Niccolò Machiavelli**.

◀ **Niccolò Machiavelli** byl italský renesanční politický myslitel, který proslul svým spisem *Vladař*, v němž radí budoucímu vladaři, jak získat a udržet si moc ve státě. **Cílem politika má být pevná a trvalá vláda.** Obsah jeho díla je nutno chápat v kontextu s tehdejší politickou situací v Itálii. Tato země byla rozdrobena na mnoho malých republik, které spolu neustále bojovaly a byly vystaveny násilným převratům. Z toho vyplývá touha po silné a bezpečné Itálii, po vytvoření italského národního státu. Machiavelli psal také poezii a dodnes se hraje jeho komedie *Mandragora* (hra odráží zkaženost tehdejší italské společnosti a všeobecný úpadek mravů). Machiavelli byl velmi vzdělaný, pohyboval se v italských politických kruzích, setkal se s mnoha významnými osobnostmi a navštívil také papežský dvůr. ▶

SOUVISLOSTI

Machiavellismus aneb účel světí prostředky

Tento termín označuje politickou zásadu, podle které **je prioritní politický cíl.** Machiavellista je **označen pro člověka, který je ochoten těchto cílů dosáhnout pomocí jakýchkoli prostředků** (ve smyslu „účel světí prostředky“), přičemž přehlíží morální a právní principy. Tato teorie bývá vlastní lidem, kterým nejsou cizí manipulační techniky, s jejichž pomocí se snaží upevnit svoji moc.

Tento termín však vznikl spíše nepřesnou interpretací Machiavelliho díla *Vladař*, neboť jeho autor nikdy nehovořil o tom, že použité prostředky mohou být politickým cílem vždy ospravedlněny. Použité prostředky mohou být dle Machiavelliho ospravedlněny pouze obecným prospěchem.

Machiavellismus je spojován především se striktně účelovým, pragmatickým až cynickým počináním a postojem. Uplatňuje se typicky například právě v politice či v oblasti ekonomie a managementu.

- **Příklad z oblasti řízení kolektivu:** vedoucí pracovník, který se snaží upevnit si svoji pozici tak, že si část pracovníků „nakloní“ na svou stranu poskytnutím nějaké výhody, nejčastěji finanční v podobě nadstandardně vyšších odměn. Vůbec mu nevádí, že odměny neodpovídají výkonu zaměstnanců, je pro něj prostě důležitější fakt, že budou na jeho straně.

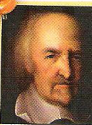
► MACHIAVELLISTA

Člověk snažící se prosazovat postupy vedoucí k cíli bez ohledu na morální principy.

POJEM

Osvícenství zahrnuje období 17.–18. století a jakožto intelektuální hnutí znamenal obrat ve vývoji evropského myšlení. Objevují se **snahy zbavit se závislosti na teologii a od dogmat se myslitelé uchylují k rozumu a lidské přirozenosti.** Duchovní principy tohoto období daly základ dnešnímu pojetí lidských práv a demokracie. Politické myšlení této doby je reakcí na vznikající kapitalismus. Stěžejní jsou první koncepty přirozených práv a teorie společenské smlouvy, které se v tomto období objevují.

OSOBNOST

Thomas Hobbes

Thomas Hobbes (1588–1679) byl anglický filosof, který význačně ovlivnil zejména politickou filosofii. Věnoval se také historii, geometrii, fyzice a etice. Mezi jeho známá díla patří *Leviathan*, ve kterém pojednává o podstatě a moci občanského a církevního státu. Název díla je odvozen od biblické mošské **nestvůry Leviathana**, v románu symbolizujícího chaos a nepořádek ve společnosti.

◀ **Thomas Hobbes** byl anglický filosof, známý zejména jako zakladatel novověkého pojetí **společenské smlouvy.** Hobbes vychází z předpokladu, že v přirozeném stavu, kdy ještě neexistovala podřízenost státu, byl člověk člověku vlkem, sledoval jen své zájmy. Takové sobectví však může vést k válce všech proti všem, **proto lidé uzavírají smlouvu, dohodu o vytvoření státu, který má zabezpečit mírové soužití svých občanů a zbavit je strachu o fyzické přežití.** Občané se musejí vzdát části svých práv ve prospěch neomezeného vládce, který tak získá moc k tomu, aby mohl prosazovat pravidla pokojného soužití lidí. **Stát má právo neomezeně zasahovat do svobod jedince;** podle Hobbese má panovník dokonce právo rozhodovat o vyznání svých poddaných s cílem zabránit náboženským konfliktům. Stát má dále za úkol podporovat rozvoj průmyslu, starat se o chudé a dbát o rovnost všech před zákonem. Jako stoupenec silného státu a pevného řádu bývá Thomas Hobbes považován za **duchovního otce konzervatismu.**

OSOBNOST

John Locke

John Locke (1632–1704) byl anglický filosof. Ve svých myšlenkách hájil především svobodu a rovnost lidí. Jeho dílo mělo významný vliv na britské osvícenství a liberální myšlení.

▶ **John Locke** byl anglický filosof, mimo jiné autor díla *Dvě pojednání o vládě.* Ve svých politických názorech **spojuje myšlenku přirozených práv a teorii společenské smlouvy.** Na rozdíl od Hobbese předpokládá, že v přirozeném stavu jsou si všichni rovni, odmítá tedy možnost války všech proti všem. **Lidé vytváří společenskou smlouvu stát, aby si zajistili svobodu,** protože pouze tam, kde jsou zákony, může být garantována svoboda. Od Hobbese se Locke liší také názorem, že panovník nemá mít neomezenou moc, **moc má být limitována zákony, stát má navíc občanům garantovat jejich přirozená práva.** Tedy práva, která náleží každému člověku právě proto, že je člověk. Jedná se o právo na život, svobodu a majetek. **Pokud stát svůj závazek neplní a porušuje zákony, stává se odpor občanů legitimní.** Locke klade velký důraz na **svobodu vyznání.** Pro své myšlenky bývá John Locke považován za **duchovního otce liberalismu.**

Vymezení pojmů: LEGÁLNÍ / NELEGÁLNÍ / LEGITIMNÍ / NELEGITIMNÍ

- **Legální** je vše, co je v souladu se zákonem.
- **Nelegální** je naopak to, co je se zákony v rozporu.
- **Legitimní** neboli oprávněné je vše, co se opírá o přesvědčení veřejnosti.
- **Nelegitimní** je to, co je v rozporu s veřejným míněním.

Pojmy legální/nelegální/legitimní/nelegitimní bývají často užívány ve spojitosti s politickou mocí. Tabulka vpravo naznačuje možné kombinace.

	LEGÁLNÍ	NELEGÁLNÍ
LEGITIMNÍ	<p>●</p> <p>Politická moc je uplatňována v souladu se zákony; zákony i výkon moci považují občané za správné.</p>	<p>●</p> <p>Určité skupiny používají násilí v rozporu se zákony, avšak mají podporu veřejnosti.</p>
NELEGITIMNÍ	<p>●</p> <p>Jsou přijaty zákony, které nemají oporu u veřejnosti; zároveň se na jejich základě uplatňuje politická moc.</p>	<p>●</p> <p>Tato kombinace uplatňuje násilí, které zároveň není schvalováno občany (např. diktatura, teroristické organizace).</p>

Mezi další významné osvícenské myslitele patří **Charles Montesquieu**, který je autorem myšlenky dělby moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní tak, aby se vzájemně kontrolovaly a omezovaly.

Jean Jacques Rousseau vytvořil po Hobbesovi a Lockovi třetí základní model společenské smlouvy. Vychází z toho, že v přirozeném stavu si byli lidé rovni, byli svobodní a dobří. **Egoistou** se podle Rousseaua člověk stává až se vznikem soukromého vlastnictví, které má za následek rozpor ve společnosti. Rozdělení vlastnictví změnilo přirozený stav v Hobbesův boj všech proti všem, tento boj chápe jako boj chudých proti bohatým. To vyvolává nezbytnost společenské smlouvy a státu.

Politika 19. a 20. století

V 19. a počátkem 20. století jsou položeny základy pro moderní politickou vědu.

Jedním z představitelů je **Karel Marx**, autor spisu *Komunistický manifest* a nedokončeného díla *Kapitál*. Marx rozdělil společnost do dvou tříd, a to na základě vztahu k vlastnictví výrobních prostředků (buržoazie výrobní prostředky vlastní, proletariát pouze užívá). Kritizuje nerovné postavení obou tříd, které vnímá jako vykořisťování, které vede k třídnímu boji. Řešením má být proletářská revoluce a následně má být nastolena beztřídní společnost.

Robert Michels zformuloval tzv. „železný zákon oligarchie“. Rozvíjel tezi, že i v demokratické společnosti mají politické strany tendenci rozhodovat autonomně, tedy bez ohledu na názory ostatních. Lidé tuto tendenci navíc podporují tím, že mají sklon k uctívání silného vůdce.

POJEM

OLIGARCHIE

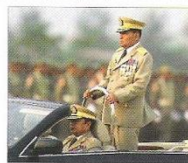
Jde o formu vlády, kdy politickou moc drží hrstka prominentních osob (armádní špičky, nejbohatší osoby s vlivem na politiku apod.).

Železný zákon oligarchie

ZAJÍMAVOST

Robert Michels dokladuje platnost železného zákona oligarchie na příkladu velkých komplexních organizací, kde se systém řízení postupem času konvertuje k oligarchii. Úzká skupina jedinců se postupně přestane snažit o dosažení nějakých cílů, nýbrž převládne úsilí o uchování moci a vlivu.

Typickým příkladem oligarchie současného světa jsou tzv. vojenské junty (chunty). Jde o formy vlády, které jsou řízeny úzkou skupinou armádních špiček. Ve většině případů vojenská junta mocensky kontroluje politický i společenský život dané země, a to i za použití tvrdých represivních (donucovacích) nástrojů (stanné právo, zalářování politických odpůrců apod.). Konkrétním příkladem vojenské chunty může být např. východoasijský Myanmar (dřívější Burma) či africká Mauretánie.

Myanmar – vojenská přehlídka

Na konci 19. století dochází k institucionalizaci politické vědy, kolébkou moderní politologie byly USA, Francie, Velká Británie, Itálie a Německo. V totalitních a autoritativních režimech byla politologie zakázanou vědou.

OSOBNOST

Charles Luis Montesquieu

Charles L. Montesquieu (1689–1755) patří mezi francouzské filozofy a spisovatele. Kritizoval především poměry absolutismu. Navazuje na poznatky Johna Locka, kdy moc ve státě má být rozdělena na dvě navzájem oddělené moci – na **výkonnou** a **zákonodárnou moc**. Později se přidala i **moc soudní**.

OSOBNOST

Jean Jacques Rousseau

Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) se právem řadí mezi nejvýznamnější francouzské filozofy a spisovatele. Jeho dílo silně ovlivnilo Velkou francouzskou revoluci i další vývoj teorii, na kterých byla založena existence společnosti a státu. Rousseau **nabádal k návratu k přírodě a k lidské přirozenosti**. Podle něj se člověk rodí dobrým a teprve až společnost jej (svými nesmyslnými řády a zvyklostmi) kazí.

OSOBNOST

Karel Marx

Karel Marx (1818–1883) byl německý filozof a teoretik dělnického hnutí, socialismu a komunismu. Ve spolupráci s **Bedřichem Engelsem** rozpracovával teorie marxistického pojetí dějin. Z poznatků Marxe a Engelse vycházel **Vladimír Iljič Lenin** při vizi světové proletářské revoluce.

Žák/žákyně objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů.

3

PERIKLOVA ŘEČ

Demokracie (zrozená v Aténách) znamená v řečtině etymologicky „vládu démů“. Demos je správní jednotka, do které mohli být voleni a vybíráni jen příslušníci „dému“, sboru svobodných občanů, s výjimkou „meteků“ (metoikoi = cizinci). Demokracie se staví proti všem různým formám tyranie nebo oligokracie (doslova: „vláda menšiny“). Demokracie tedy vznikla ve starověkém Řecku.

1. Mezi významné starořecké politiky patřil Perikles (500 př. n.l. – 429 př. n.l.), který byl vůdcem právě v Athénách. Ten pronesl řeč, ve které některé znaky demokracie uvedl. Přijdeš na to, které to jsou?

Máme ústavu, která se nezhlíží v zákonech sousedů, ba spíše je vzorem pro jiné, než aby je napodobovala. Říká se mu demokracie, vláda lidu, protože se opírá o většinu, ne jen o několik málo jedinců. Před zákonem jsme si všichni rovni, pokud jde o osobní zájmy. Pokud však jde o společenský význam, má při vybírání pro veřejné úřady každý přednost podle toho, v čem vyniká, podle schopností, ne podle své příslušnosti k určité skupině. Ba ani chudoba a skromný původ nikomu nebrání dojít hodnosti, je-li schopen vykonat něco pro obec.

Ve vztahu ke společnosti žijeme svobodně a stejná ⁽¹⁾ svoboda panuje v každodenním vzájemném styku, kde neplatí žádné podezírání, kde se nehněváme na souseda, jestliže něco dělá podle své chuti, a nevyvoláváme mrzutosti, které sice nemusí být škodlivé, vyhlížejí však nepříjemně.

V soukromém životě se chováme jeden k druhému bez vzájemného obtěžování a v životě veřejném nepřekračujeme zákony, především ze studu, posloucháme své spoluobčany, kteří právě zastávají úřady, a zákony, především ty, které byly dány

na ochranu lidí, jimž bylo ukřivděno, a ty, které jsou sice nepsané, ale jejich porušení přináší podle obecného soudu hanbu.

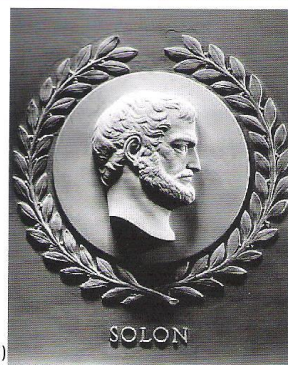
Do svého města dovolujeme vstoupit komukoliv a nestává se, že bychom někdy vyháněním cizinců někomu bránili v poučení nebo v podívání na něco, z čeho by nepřítel mohl mít prospěch, protože by to nebylo utajeno, neboť víc než na vojenské přípravy a úskoky spoléháme na odhodlanost k činům vyrůstajícím v našem srdci.

Bohatství je pro nás spíš příležitostí k šlechetným skutkům než k chlubným slovům, a co se chudoby týká, není k něcti se k ní znát, ale spíš je k něcti nevymanit se z ní prací. Pečujeme jak o svůj dům, tak o svou obec, a třebaže se každý věnuje jinému zaměstnání, docela dobře se vyzná ve veřejných věcech. Jsme jediní, kteří o veřejných věcech společně správným způsobem rozhodujeme nebo aspoň jednáme. Nemyslíme si totiž, že slovo činu škodí, ale naopak, že je škodlivé nedat se slovem poučit předtím, než se přikročí k činu. My jediní prokazujeme komukoliv služby beze strachu, ne z prospěchářské vypočítavosti, ale v důvěře ve svobodu.

SPOLEČNOSTI VE 4 ROZÍCH

Existují čtyři základní druhy uspořádání společnosti:

1. timokracie
2. oligarchie
3. demokracie
4. tyranie

(2)

Příloha G: Karty na didaktickou hru k vyučovací jednotce č. 4

Participace občanů	Jedná se o stěžejní princip, který předpokládá aktivní účast občanů na politickém a společenském dění. Může se jednat o účast ve volbách, členství v občanských spolcích a sdruženích, kandidaturu ve volbách, podepsání petice, účast na protestních akcích. Předpokladem je zájem občanů o dění kolem sebe a ochota chránit hodnoty a zájmy své i jiných.
Dělba a kontrola zneužívání moci	Moc v demokratických státech není soustředěna do jednoho mocenského centra, nýbrž je rozdělena do tří složek: zákonodárná, výkonná a soudní, což má zabránit jejímu případnému zneužití.
Vláda práva	Každý má povinnosti dodržovat zákony a nést odpovědnost za své jednání. Důležitá je zásada rovnosti všech před zákonem a také je nutno mít na paměti, že neznalost zákona neomlouvá. Každý má právo na spravedlivý soudní proces.
Rovnost a lidská práva	Všechny demokratické státy usilují o respektování a dodržování lidských práv. Všichni lidé mají mít stejné příležitosti a diskriminace z důvodu pohlaví, věku, náboženského vyznání, etického původu a jiných je nepřípustná.
Pluralita politických stran	Znamená to, že ve státě existuje více politických stran, které ve volbách soutěží o získání podílu na moci. Občané mohou v pravidelných, svobodných a spravedlivých volbách volit na základě svého přesvědčení mezi jednotlivými politickými stranami své zástupce.
Ekonomická svoboda	Je založena na právu každého vlastnit soukromý majetek nebo svobodně podnikat. Stát nemá absolutní kontrolu nad hospodářským děním ve státě, může však do určité míry do ekonomiky zasahovat. Hospodářství zde funguje na tržním principu volnou hospodářskou soutěží.
Transparentnost	Tato zásada vychází z práva občanů na informace a práva informace svobodně šířit. Na základě přístupu k informacím prostřednictvím médií mají občané možnost sledovat dění ve společnosti i být informováni o rozhodnutích svých zástupců.

Příloha H: Pracovní texty k vyučovací jednotce č. 6

Sdružení obrany spotřebitelů – Asociace!

Sdružení obrany spotřebitelů – Asociace (SOS – Asociace) je nestátní nezisková organizace založená za účelem pomáhat spotřebitelům a prosazovat jejich práva. Od roku 2003 bezplatně pomáháme spotřebitelům – začínali jsme v Jihomoravském kraji, odkud jsme však velmi záhy rozšířili svoji působnost i do dalších krajů a v současné době pomáháme spotřebitelům z celé České republiky.

Bezplatné právní poradny máme v kraji Jihomoravském (Brno a Vyškov), Olomouckém (Olomouc, Prostějov, Šumperk), Moravskoslezském (Nový Jičín, Opava), Zlínském (Uherský Brod), Jihočeském (České Budějovice, Tábor), Královéhradeckém (Hradec Králové, Albrechtice nad Orlicí), Plzeňském (Plzeň) a také v kraji Vysočina (Jihlava, Velké Meziříčí a Bystřice nad Pernštejnem) a hlavním městě Praze (Praha) a neustále připravujeme otevření dalších.

Více informací o našich osobních poradnách najdete v rubrice Osobní poradenství.

Jsme tu pro vás a vždy vám rádi pomůžeme zorientovat se ve vašich právech. Aby však naše pomoc byla efektivní, je nutné, abyste se na nás obrátili co nejdříve!

Máte problémy s reklamací?

Chcete odstoupit od smlouvy?

Nevíte, zda máte nárok na vrácení poštovního?

Řešíte problémy s předváděcí akcí, podomním či pouličním prodejem nebo s nákupy přes internet?

Věc, kterou jste si nechali zhotovit na zakázku, neodpovídá smlouvě?

Znáte dozorové orgány a víte, kdy se na ně obracet?

Vedle naší hlavní činnosti, kterou je osobní, telefonické a internetové právní poradenství pro spotřebitele, se věnujeme také dalším aktivitám. V rámci našeho sdružení fungují pracovní skupiny specializované na různé oblasti spotřebitelského práva (obuv a oblečení, potraviny a zdraví, bydlení, telekomunikace, exekuce a insolvence, cestovní ruch, dětské zboží, finance), připravujeme pro vás brožury a letáky, které jsou k dispozici zdarma v našich osobních poradnách, podílíme se na připomínkování zákonů, spolupracujeme s dozorovými orgány i dalšími organizacemi, pořádáme také školení pro podnikatele. Naše další činnosti:

Porádáme besedy pro spotřebitele

Spolupracujeme s médii

Zlepšujeme spotřebitelsko-podnikatelské prostředí – program Garance ochrany spotřebitele (GOS)

Provozujeme také osobní poradnu ve věcech sociálních a rodinněprávních

Jsme členy Spotřebitelského poradního výboru při MPO ČR

Poradenství spotřebitelům poskytují naši odborní právní poradci, kteří jsou pravidelně proškolení a jejichž znalosti jsou opakovaně ověřovány zkouškami odborných právních poradců.

Jako nezisková organizace jsme závislí na práci našich dobrovolníků a na dotacích. Pokud nás chcete podpořit a získat tím i něco pro sebe, můžete se stát naším členem. My získáme vaši podporu, vy zase nadstandardní služby, např. přednostní právní poradenství, placené brožury za sníženou cenu a další výhody. Více se o členství můžete dočíst zde... Naše členská základna se stále rozrůstá, a proto bychom vám tímto chtěli poděkovat za projevenou podporu.

Naše poradenství postupně rozšiřujeme o další obory, např. spotřebitel – pacient, spotřebitel – nájemce. Důvodem jsou vaše časté dotazy a žádosti o pomoc v oblasti reklamací zdravotních pomůcek a lékařských zákroků (různých laserových kosmetických úprav, zubních náhrad atd.) a časté změny v nájemních vztazích (např. jednostranné zvyšování nájemného, skončení nájemní smlouvy apod.), kdy pacient i nájemce jsou slabší stranou, kterou je třeba chránit.

Jsme také členem Asociace nestátních neziskových organizací. Spolupracujeme i s většinou vysokých škol v Brně, jejichž studenti po absolvování zkoušek a obdržení certifikátu pracují jako odborní právní poradci v našich poradnách.

Příloha I: Pracovní list k vyučovací jednotce č. 7

Jan Zajíc

Na základě zhlédnutí videoukázky odpověz na následující otázky.

- 1) Kdo to byl Jan Zajíc?
- 2) V jaké době žil?
- 3) Jaké jsou pravděpodobné důvody spáchání jeho činu?
- 4) Existuje nějaká hodnota, pro kterou bys byl/a ochoten/ochotna položit svůj život?
Jaká?
- 5) Měla oběť Jana Zajíce smysl? Zdůvodni své tvrzení.